

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

**Healuühiskonnast riskiühiskonda:
terrorismiteema Helsingin Sanomate siseuudistes aastal 2004**

Bakalaureusetöö

Autor: Mona-Liisa Louhisola

Juhendaja: Prof. Peeter Vihalemm

Tartu 2005

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS.....	3
1 TÖÖ TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAID.....	5
1.1 Soome ja globaalsed riskid	5
1.1.1 Riskid ja ühiskond.....	8
1.1.2 Turvalisus ja asjatundjad	11
1.2 Terrorismi uuringud	12
1.2.1 Terrorismi mõiste ja ajalugu	12
1.2.2 Rahvusvaheline terrorismi uurimus.....	13
1.2.3 Soome ja terrorism	14
1.2.4 Terrorismi ohu tõenäosus Soomes.....	15
1.3 Meedia roll ohu tajumisel	16
1.4 Ohtude agenda kujunemine.....	18
1.5 Uurimisküsimused.....	20
2 UURIMISMEETODID	22
2.1 Uurimismaterjal	22
2.1.1 Uudised.....	23
2.1.2 Siseuudised	23
2.2 Uurimismeetodid.....	24
2.2.1 Kombineeritud sisuanalüüs.....	24
2.2.2 Diskursuseanalüüs.....	26
3 EMPIIRILISTE TULEMUSTE ESITUS.....	29
3.1 Kontentanalüüsi tulemused.....	29
3.1.1 Artiklite põhiteemad.....	32
3.1.2 Terrorismiteema pealkirjades ning alapealkirjades	34
3.1.3 Terrorviidete olulisus artiklis:	36
3.1.4 Artiklites esinevad tegelased.....	37
3.1.5 Ohu hinnangu esinemine	37
3.1.6 Võtmesõnade mainimine	38
3.1.7 Kontentanalüüsi järeldusi	39
3.2 Diskursuseanalüüsi põhitulemused.....	40
3.2.1 Lääne diskursus.....	41
3.2.2 Hoiatav diskursus	43
3.2.3 Sõjaline diskursus.....	44
3.2.4 Ülereageerimise diskursus.....	45
3.2.5 Salapärase terrorism.....	47
3.2.6 Kontrolli diskursus.....	48
4 JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON	50
KOKKUVÕTE.....	57
SUMMARY	58
KIRJANDUS.....	60
LISAD 1	63
Helsingin Sanomate siseuudised 1.1.2004-31.12.2004 "terror-tüve" esinemise alusel.....	63
LISAD 2	66
Kontentanalüüsi kodeerimistabeli näidis	66

SISSEJUHATUS

Kui aasta 2000 tähendas paljudes vanades ulmelugudes mingi uue ajastu algust ning teistsugust maailma, siis võib juba nüüd 2005. aastal öelda, et uus sajand on tõepoolest toonud endaga kaasa palju muutusi. Terrorismirünnakut Maailma Kaubanduskeskusesse 11.9.2001 on tituleeritud kui ühte maailma ajaloo pöördepunkti: eksisteerib aeg enne ja pärast rünnakut. Tõsi küll, Külma sõja järgne maailm ei ole vastanud positiivsetele ootustele uuest rahumeelsemast maailmast, kus suurenenud demokraatlike riikide arv ning riikidevaheline koostöö hoiab maailma stabiilsena.

Soomes on harjutud sellega, et terrorismi ja vägivalla fookus asub Euroopa piiridest väljaspool. Terrorismi ilmingud on enamasti puudutanud vaid Lähis-Ida. Vähemalt on terrorismil Euroopas olnud selge eesmärk, mis on samas ka piiritletud terrorismi akti tegevuskohta ning võimalikke ohvreid (nt IRA ja ETA). Terrorismioht on olnud varem midagi, mis 'meid' soomlasi ei puuduta.

Pärast 11.9 terrorismirünnakuid on terrorismist saanud harilik teema meedias. Terrorismist on palju kirjutatud: on räägitud terrorismi põhjustest ning, milliste vahenditega terrorismi vastu saaks võidelda ja peaks võitlema. Ühendriigid kuulutasid president George W Bushi näol välja sõja terrorismi vastu ning nõudis, et teised riigid väljendaksid oma seisukohta uues võitluses. Uus muutunud olukord maailmas sunnib ka Soomet ümber hindama oma positsiooni. Globaliseerumise käigus on probleemidest saanud globaalsed, ning sellega tuleb riikidel arvestada. Euroopa Liit on astunud konkreetseid samme terrorismi tõrjumise suunas ning Soome, kui üks Euroopa Liidu liikmesriike on samuti selleks kohustunud.

Töö pealkiri heaoluühiskonnast riskiühiskonda iseloomustab maailmas toimuvaid muutusi. Soome ühiskonda on nimetatud heaoluühiskonnaks, kuna ühiskonna korraldus põhineb võrdsusel, ühtlasel sissetulekute jaotumisel ja kõrgetasemelistel tasuta riigiteenustel. Ühiskonna väljundiks on üldine heaolu. Soome ümbruskonnas toimuvad praegu muutused, mis seavad kahtluse alla ka heaoluühiskonna olemasolu.

Ulrich Beck nimetatud riskiühiskonnas tähendab risk laialdaselt uusi võimalusi ja muutusi, mille kohta pole kindlat teadmist, kuidas neid tuleks käsitleda. Becki järgi tähendavad riskid radikaalselt muutunud ühiskonna mitmekülgseid ohtusid ja uusi võimalusi. Inimese võimalused ja turvalisus sõltuvad looduse olukorrast, kohalike ametivõimude oskustest ja omaalgatuslikkusest. Becki risk võiks tähendada juhuslikkust, kuna täielik kindlustunne on võimatu. Riskiühiskonnas elamisele

on omane alusetuse ja kaduvuse tunded (Eräsaari 2002:33-35). Olulise osa moodustavad uued teadmised ja asjatundlikkus. Uuest hilismodernsest ühiskonnast ja asjatundlikkusest on kirjutanud ka Anthony Giddens, kelle vaatepunkte lisaks Becki omadele esitlen töö teoreetilises osas.

Terrorismiteema uurimise kaudu püüan selgitada riskiühiskonna ilminguid terrorismi puhul Soome ühiskonna kontekstis. Kombineeritud sisuanalüüsi abil uurin artiklite manifestset sisu: põhiteemasid ja –kõnelejaid, riski ehk siinkohal terrorismiohu esile toomise astet. Sisuanalüüsi abil valisin artiklid, mida uurisin edaspidi sügavamalt diskursusanalüüsi kaudu. Kriitilise diskursusanalüüsi abil oli võimalik uurida artiklites esinenud kõneviise.

Kuna tahtsin uurida terrorismi riski kohalikul tasandil, otsustasin uurida aastal 2004 ilmunud terrorismiteemalisi siseuudiseid Helsingin Sanomates. Töö põhieelduseks on see, et kuna tegemist on artiklitega, kus mainitakse sõna terrorism, on teema seotud turvalisusega. Terrorism kujutab endas ohtu üldisele turvalisusele ning seega eeldan, et artiklites esineb kirjeldusi terrorismist kui ohu – ja riskitegurist ning turvalisusest.

Lähtun ka sellest, et kuna soomlastel pole seni terrorismiga konkreetseid kokkupuuteid olnud, on meedia kajastatud pildil tähtis roll. Oluline on ka see, milliste toimijatega nähtus seostatakse, kuna see loob kujutust ohu tõenäosusest ning distantist. Püüan selgitada, kuidas terrorismist räägitakse kohalikul tasandil ehk käesoleval juhul Soome ja soomlaste tasandil. Globaalne oht väljendub ikkagi lokaalselt ehk mingis piirkonnas. Oluline on see, millist pilti meedia terrorismist loob.

Edaspidi tutvustan töö teoreetilisi ja empiirilisi lähtekohti, kus seletan lahti töös kasutatud põhimõisted ja Soome konteksti terrorismi ja teiste riskide suhtes. Järgnevalt toon välja uurimisküsimused ja –metoodika, kust liigun uurimistulemuste juurde. Lõpuks tutvustan empiirilise uuringu põhitulemusi ning seejärel võtan uurimuse kokku.

1 TÖÖ TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Käsitlen järgnevalt põhimõisteid ja teoreetilisi käsitlusi, mis on seotud käesoleva uurimustööga. Selgitan Soome ja globaalsete riskide seoseid ja toon välja terrorismi kui riskiteguri määratlusi ning riski, turvalisuse ja ohu mõisted. Tutvustan ka riski ja riskiühiskonna käsitlusi. Lõpuks räägin veel meedia rollist ja ohtude agenda kujunemisest ning viimasena esitan oma uuringu põhiküsimused.

1.1 Soome ja globaalsed riskid

Põhjamaist riiki kirjeldatakse tavaliselt heaoluühiskonnaks. Heaoluühiskonna all mõeldakse seda, et riik hoolitseb kodanike heaolu eest. Heaoluühiskonnad on arenenud alates Teisest maailmasõjast. Heaoluühiskonna mõiste pärineb Suur-Britanniast, kus sõja ajal hakati rääkima *welfare state*'ist (*heaoluriik*), *warfare state*'ite (*sõdiv riik*) asemel. Heaoluriigi näitena räägitakse tavaliselt Rootsist, kus pärast Teist maailmasõda ehitati tervet rahvast hõlmavad haridus-, sotsiaal- ja tervisehoiuteenindused (Kosonen 1998).

Põhjamaist heaoluühiskonda on harjutud pidama selliseks ühiskonnaks, mis on suuteline ennast ette ennustama. Heaoluühiskond on suuteline kokku sobitama katkestused ja jätkuvuse, privaatsuse ja avaliku ning peitma konfliktid ja vastuolud. Selle tulemusena inimesed tunnevad, et nende elukeskkond on turvaline. Heaoluühiskonna iseloomu tõttu kujuneb inimestel välja arusaam, et nad saaksid ka ise hakkama ennast abistades ehk ilma heaoluriigita. Kui heaoluühiskond tähendab tööstusühiskonna varanduse jaotamist ja juhtimist, siis riskiühiskonnas jaotatakse ja vähendatakse ohtusid riski mõiste abil (Eräsaari 2002: 27-29).

Heaoluühiskonnas elavad inimesed arvavad, et riske ette näha, on iseenesest mõistetav. Kui midagi ootamatut juhtub, siis järeldatakse tihti, et see tuleneb mingi olulise informatsiooni märkamata jätmisest. Koheselt hakatakse otsima süüdlasi, ning tavaliselt jääb osaliseks süüdlaseks ikka riik (Ahponen 1997:99-100).

Risto Eräsaari (2002) küsib oma raamatus "Kui mitteturvaline on piisavalt turvaline?" Eluolukorra ja sotsiaalse struktuuri muutudes ohustavad inimkoosluste turvalisust individualism, globaliseerumine, traditsioonide purunemine ja uued võõrad elemendid (Eräsaari 2002:11). Praeguse ühiskonna iseloom on muutunud. Eräsaari (2002) teeb ettepaneku, et turvalisust tuleb

uuesti toota ning juurutada sellesse ühiskonda, kus me elame. Et see oleks võimalik, läheb vaja uut informatsiooni ja kirjeldusi valitsevatest tingimustest. Praeguses maailmas, aga sellist teadmiste taset pole võimalik saavutada, rääkimata kõikide tagajärgede kontrollimisest. Kindlate teadmiste asemele on seega astumas pidev kirjeldamise protsess. See asendab valmis ja püsivat ühiskonnapilti (Eräsaari 2002:14). Eräsaari (2002) arvates ühiskondlikud suhted ja institutsioonide toodetud turvalisus oleksid uute võimaluste suuna näitajaks.

Turvalisus on üks Soome edukuse teguritest. Riikliku teadusinstituudi Sitra raportite põhjal ohustavad tulevikus Soome ühiskonda, selle heaolu ning turvalisust välised muutused. Nendeks on majanduse globaliseerumine, rahvusvaheline maksuvõitlus ja Euroopa Liidu laienemise poolt tekitatud uus euroopalik konkurentsiolekord.

OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) on uurinud tervikuna globaalsete riskitegurite arenemist järgnevate aastakümnete jooksul. OECD raportis ühiskondade jaoks hädavajalikud süsteemid on tervishoid, liiklus ja transport, ökoloogilised süsteemid ning telekommunikatsioon. Riskipilti mõjutavad demograafilised tegurid, keskkonnamuutused, tehnoloogia ja sotsiaal-ökonoomilised struktuurid. Riskipildi muutus seab tulevikus riskide kontrollile uutmoodi väljakutseid (Askelmerkit tulevaisuuteen, Sitra 2003, edaspidi Suomi2015: 37).

Sitra on uurinud Soomet ohustavaid riske oma aruandes „Riskide kontroll Soomes” (Riskien hallinta Suomessa 2002, edaspidi Sitra 2002). Aruandes uuriti riske ehk kahju võimalusi. Kahju tähendab selles kontekstis laialdaselt tervet ühiskonda puudutavaid mõjusid. Mõjud võib jagada järgnevalt: 1) mõjud inimese heaolule, 2) majanduslikud mõjud ja 3) mõjud keskkonnale.

Uuringus toodi välja 10 riskitsooni, millest võib tulevikus tekkida Soome jaoks uusi riske, või mille puhul riskide kontroll on puudulik, ja mis puudutab ühiskonda laialdaselt. Soome riskitsoonideks on:

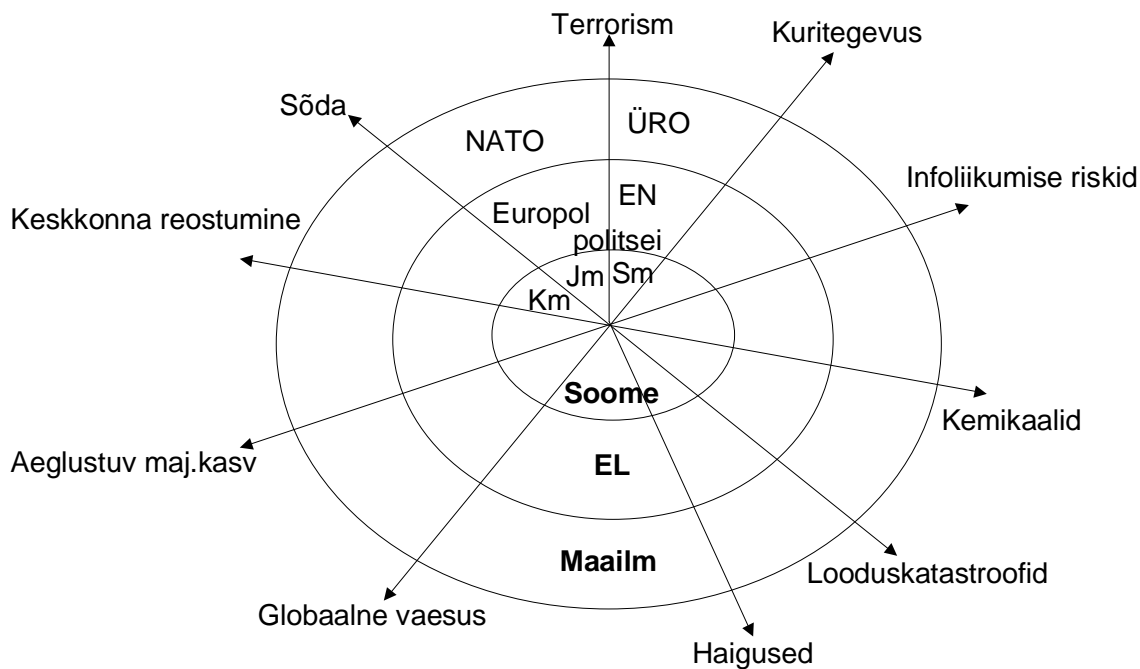
- 1) Demograafiliste muutuste tekitatud riskid
- 2) Energia ja materjalide saadavus ning infrastruktuuri haavatavus
- 3) *Kuritegevus ja terrorism*
- 4) Rahvusvaheliste rahvastikuliikumiste tekitatud riskid
- 5) Looduskatastroofid
- 6) Keskkonnariskid
- 7) Sõjalised turvalisuse riskid
- 8) Rahvamajanduslikud riskid

9) Terviseriskid

10) Andmekaitseriskid

(Sitra 2002: 15-18)

Selle töö jaoks pole vaja hakata neid riskitsoone eraldi vaatlema. Need on toodud siin välja ainult selleks, et anda ülevaade Soomega seotud riskidest. Keskendun terrorismile, kui selle töö jaoks olulisele riskitegurile. Terrorism riskina on oma iseloomult aga selline, et ta suudab oma realiseerumise kaudu tekitada probleeme ka teistes riskitsoonides. Terrorism tekitab mingil määral sõjalisi riske, bioterrorismi kaudu tekib terviseriske, e-terrorism kahjustab andmekaitset ning terrorirünnak nt tuumajaamale tekitaks keskkonnakatastroofi. Terrorism kui risk on ka seotud transpordiga: terrorismi oht võib raskendada teatud ainete kättesaamist. Demograafilised muutused nt immigrantide küsimus ja võõrandumine ühiskonnas, võivad omakorda tekitada terrorismi tekkimisele soodsat keskkonda. Seega terrorismirisk on seotud ühiskonna jaoks ülioluliste valdkondadega ning terrorismiohu teket mõjutavad ka muutused teistes valdkondades. Kuna terrorismiteemaga seostuvad mitmed eluvaldkonnad ja riskitegurid, annab teema uurimine mitmekülgse lähtekoha selle uurimustöö jaoks. Järgnevalt on graafikus välja toodud Soome ja globaalsed riskitegurid. Graafik kujutab ette Soome konteksti seoses globaalsete riskiteguritega. Graafikus on välja toodud ka need osapooled, kes puutuvad antud riskiteguri kontrollimisega kokku (märgitud ainult terrorismiga seotud osapooled).



Graafik 1. Soome ja globaalsed riskid (Suomi2015)

Lühendid: EN-Euroopa Nõukogu, EL-Euroopa Liit, KM-Kaitseministeerium, JM-Justiitsministeerium ja SM-Siseministeerium.

1.1.1 Riskid ja ühiskond

Sõna risk on algselt seotud merega, sest kreeka sõna “*rhi zikon*” tähendas kari ja latiina keele “*risicare*” karist möödumist. Riskide kontrolliga seotud kindlustustegevus sai alguse just laevanduse ja transpordiga seoses (Kuusela & Ollikainen 1999, Räikkönen 2002 järgi) .

Ulrich Beck on kirjutanud riskiühiskonnast. Becki järgi risk on süstemaatiline viis toime tulla modernisatsiooni toodetud ohtude ning ebakindlusega (Beck 1992). Sotsiaalse heaolu tagajärjedena sünnib ka arenenud modernses ühiskonnas riske ning ohtusid. Probleem tekib nende riskide kontrollimisel.

Teoreetiliselt Becki riskiühiskond tähendab sellist moderniseerumise staadiumit, kus industriaalühiskonna tekitatud riskid ja ohud kujunevad inimelu domineerivateks asjadeks (Beck 1990). Praktiliselt puhast riskiühiskonda ei eksisteeri, aga Becki järgi areneb maailm selles suunas (Beck 1992).

Riskide ja ohtude globaalne iseloom on seotud ka indiviidi kogetud ohtudega. Riskiühiskonnas kogeb iga inimene riski isiklikult, kuigi riskid puudutavad ka teisi. Riskiühiskonnas individualism tähendab silmitsi seismist globaalsete ja individuaalsete riskidega (Beck 1992).

Becki riskiühiskonnakäsitluses on loodusel ja keskkonnal tähtis roll. Ta on uurinud nt Tšernobõli tuumajaama põhjustatud looduskatastroofi. Looduse ära kasutamise probleemist on ühiskond liikunud järgmisele tasandile, kus tuleb lahendada tehnilis-ökonomilise arengu kaasa toodud probleeme (Beck 1992). Becki järgi on ühiskond arenenud varajasest industriaalühiskonnast klassikaliseks ühiskonnaks ja sealt edasi industriaalseks riskiühiskonnaks. Riskiühiskonna ohtusid ja riske ei saa piirata lokaalselt, ajaliselt ega sotsiaalselt. Riskiühiskonnas on ebakindlus globaalne ning tehnoloogia abil pole võimalik riske elimineerida, neid saab ainult minimaliseerida. Indiviidil pole ka endal võimalik oma käitumisega riske vältida. Tüüpilised riskiühiskonna ohud on sellised, et neid pole võimalik meeltega tajuda (nt radioaktiivne kiirgus). Sellest tulenevalt on tavalised inimesed endisest rohkem sõltuvuses asjatundjasüsteemist ning meediast (Beck 1990). Kui probleemilukorras saab valida mitme erineva tegutsemisviisi vahel, võivad spetsialistid jaguneda vastavalt ühe või teise tegutsemisviisi pooldajateks (Beck 1990). Asjatundjad ei moodusta seega selget homogeenset gruppi, vaid ka nemad võistlevad omavahel.

Becki järgi üks riskiühiskonnale tüüpilisi jooni on poliitika endisest rohkem seotus valdkondadega (erasektor, äri, teadus jne.), mis varem olid kaitstud poliitika eest (Beck et al. 1995). Poliitilise mõjupiirkonna laienemise kaudu saab uut olukorda nimetada hübriidimaailmaks, kus riskid on mitmesugused. Riskides ühinevad nii poliitilised ja tehnoloogilised kui ka eetilised ja matemaatilised elemendid (Beck et al 1995).

Becki riskimõtlemise näitena võib tuua nt Helsingi Sanomate artiklis esitatud visiooni sellest, kuidas terroristid juhiksid reisilennuki vastu Olkiluoto tuumajaama. Kujutletud terrorirünnak põhjustaks suure õnnetuse, mida üksikindiviid ei suudaks takistada. Ka Soome riik ei suudaks suure tõenäosusega õnnetust ära hoida. Riskiühiskonna enda leiutised tekitavad ohtu aga samas need on ühiskonna funktsioneerimiseks hädavajalikud.

Terrorismi oht esitab ühiskonnale väga suure väljakutse, sest terrorismirünnakuga saab tekitada suurt kahju nt keskkonnale, tehnoloogiale ja ühiskonna infrastruktuurile ning selle kaudu ka inimesele (lisaks otsestele inimkaotustele). Ühiskonnal on vaja kohaneda uue riskiühiskonna tegelikkusega ning selleks on vaja uuendada ühiskonna institutsionaalset struktuuri (Sitra 2001: 14-

16). 2001. aasta terrorismirünnakud ning eelmise aasta Madriidi terrorismirünnakud, on sundinud Euroopa Liitu reageerima uutele ohtudele.

Ka Anthony Giddensi järgi maailm on muutumas: hilismodernses ühiskonnas elav indiviid pole enam seotud ainult oma elukeskkonnaga vaid terve maailmaga. Kaudsed sündmused ja toimijad mõjutavad indiviidi tegevust kohalikul tasandil ning mõnikord ka suunavad neid (Beck et al 1995). Üheks näiteks on globaalne kaubavahetus ning selle mõjud. Elu iseloomustab nõ "toodetud ebakindlus". Ebakindlus tuleneb inimlike teadmiste suurenemisest. Mitmete eluvaldkondade puhul puuduvad kindlad teadmised ja seetõttu ainult umbkaudsed lahendused reguleerivad elu. See puudutab nii indiviidi kui tervet inimkonda (Beck et al 1995).

Giddens kasutab terminit riskikliima, mis on tema järgi tüüpiline joon hilismodernses ühiskonnas. Riskikliimas toimub pidev teadmiste vahetumise protsess riskidest. Giddens leiab, et oluline pole see, kas riske on praegu rohkem kui enne vaid see, et modernsetes oludes saab riskide hindamisest osake argipäevast: "modernset riskikliimat ei saa keegi vältida" (Beck et al 1995: 123-124).

Ka sotsioloog Zugmunt Bauman on pakkunud oma versiooni hilismodernsest maailmast. Baumani järgi liikumine modernsest ühiskonnast hilismodernsesse ühiskonda tähendab suunateadlikkuse hämardumist ning juhtimise võimatust. Inimesed saavad teadlikumaks sellest, et suuri eesmärke ei saavutata. Bauman ütleb, et modernse maailma sihikindel ja pikaajaline suundumine asendub pöördelisuse, lühiajalisuse ning kaootilisusega. Elu hakkavad iseloomustama juhused ja spontaansus (Sitra 2001: 13). Terrorismioht iseloomustab hästi ka Baumani vaadet muutunud maailmast. Terrorismirünnaku võimalus või üldisemalt riskide olemasolu suurendab indiviidi ebakindlustunnet. Tõuseb küsimus sellest, kuidas ebakindlust vähendada: kas kontrolli abil või kohanedes riskide olemasoluga?

Riskidest võib kokkuvõtlikult mõelda kui riskide taltsutamist konkreetseteks ja usutavateks toimetuleku võimalusteks. Riskiühiskond tähendab seega turvalisuspiiride ja turvatsoonide abil organiseeritud ühiskonda. Riskidiskursusega seondub mitmeid tasandeid, alates aktiivsest riskimisest, kuni kontrolli tähendavate riskitehnoloogiateni (Eräsaari 2002:39). Riski mõistet võib kasutada keeruliste maailma probleemide lihtsustajana. Riski mõistet võidakse kasutada siis, kui seda ei lähe enam vaja ehk siis, kui oht on võetud kontrolli alla ja rekonstrueerunud riskitehnoloogiaks (Ahponen 1997:70).

1.1.2 Turvalisus ja asjatundjad

Turvalisus on seotud riski ja ohuga ning nende kontrollimisega. Turvalisuse tunne on seotud riskide ja ohtude tunnetamisega, mis on saamas ühiskondliku riskidekontrolli mõisteks (Suomi2015). Soome rahvuslik identiteet leitakse olevat valdavalt seotud julgeoleku ja turvalisusega. Turvalisuse ja kindluse taotlus on ühendanud Soome riiki ja rahvast. (Joenniemi 1993, Harle & Moisio 2000 järgi).

Turvalisus on keeruline mõiste. See on subjektiivne seisund, pole olemas ühte ja ainsat turvalisust. Turvalisus moodustub erinevates olukordades erinevalt. Universaalsetest turvalisuse elementidest võib tuua näiteks Maslow vajaduste püramiidi. Inimese turvatunde vajadus ning ohust häirimatu olek on, Maslow vajadustehierarhia järgi üks inimese põhivajadusi (esimese taseme moodustavad hierarhiapüramiidis sellised füsioloogilised vajaduse nagu söök, jook ja hapnik) (Gleitman et al 1998: 741).

Ka turvalisuse mõiste on muutunud. Barry Buzan räägib laiendatud turvalisuse mõistest, mis sisaldab peale sõjalise turvalisuse veel poliitilist-, majanduslikku-, sotsiaalset- ja keskkondlikku turvalisust (Buzan 1991). Turvalisusest rääkides tuleb selgitada, kes või mis on turvalisuse subjektiks ehk, kes toodab turvalisust ning, kes on selle sihiks.

Hilismodernses ühiskonnas peab inimene oma igapäevastes asjades lootma abstraktsetele süsteemidele. Indiviidi elu jaoks on oluline ning isegi vältimatu (vt Maslow) loota teatud süsteemide toimimisse, et tavaline argielu saaks jätkuda. Usalduse kaudu võib inimene jätta enda aktiivsest vaateväljast ära teatud mure põhjustajaid. Usalduse abil need kahandatakse ning jäetakse ära indiviidi päevakorrast (Eräsaari 2002).

Soome sõnaraamat (Nykysuomen sanakirja 1979) annab turvalisuse sünonüümideks sellised sõnad nagu kaitsev, ohutu ning kindel. Riigi teabeturvalisuse juhtgrupp määratleb turvalisust seisundiks, kus teada olevad ohud ei tähenda olulist riski (Suomi2015). Turvalisus on ka suhteline mõiste ning sõltub määratlejast.

Sitra aruande koostanud töögrupp defineeris ühiskondlikku turvalisust järgmiselt: Turvaline ühiskond on eesmärgiseisund, milleni jõutakse tõrjudes õigete vahenditega ühiskonna sisesed ja välised ohud. Antud seisundis saab indiviid kindel olla oma füüsilisele, majanduslikule ja vaimsele puutumatusele ning õiglasele kohtlemisele.” (Suomi2015).

Ohu mõiste on oluline, kuna see on seotud turvalisusega, ning selle kaudu ka terrorismiga, mis on oht turvalisusele. Turvalisus on piirkond, kus igasugused ohud saavad kokku. Ohtu käsitletakse seega alati mingis suhtes turvalisusega. Ohule on ka tüüpiline selle suhe millessegi. Ohul on suurus ja konkreetset terrorismi puhul on oluline selle tõenäosus. Ohu kohta võidakse kasutada ka teisi sõnu, nt väljakutse, võimalus, mure ning ebakindlus (Nokkala 2001).

1.2 Terrorismi uuringud

Selles peatükis püüan lahti seletada terrorismi iseloomu, põhjuseid ning terroristliku tegevuse tagajärgi ehk seega terrorismi mõiste sisu. Terrorism pole uus nähtus kuna tegevust, mida on võimalik terrorismina määratleda, on esinenud juba tuhandeid aastaid. Eraldi räägin ka sellest, miks terrorism hirmutab inimesi. Terrorism on ka muutunud läbi aegade. Edaspidi toon välja nii rahvusvaheliste kui ka soome uurijate terrorismiteemaliste uuringute põhiaspekte.

1.2.1 Terrorismi mõiste ja ajalugu

Terrorismist pole olemas ainult ühte määratlust. Vana ütlus 'ühe terrorist on teise vabadusvõitleja' kirjeldab hästi terrorismi defineerimisega seotud probleeme. Terrorismi määratlus sõltub määratlejast.

Daniel Pipes'i artikkel, mis ilmus New York Sunis 7. septembril 2004 räägib terrorismi määratlusest. Pipes kirjutab, et meedia eelistab tavaliselt eufemisme sõnale terrorist. Tema toob näiteks Beslani sündmused septembri alguses 2004. Pipes leidis rahvusvahelisest ajakirjandusest vähemalt 20 erinevat nimetust terroristidele. Beslani koolijuhtum osalenud terroriste nimetati järgmiselt: ründajad (attackers-the Economist), kurjategijad (criminals-The Times), võitlejad (fighters-The Washington post), sissid (guerrillas-The New York Times), radikaalid (radicals-BBC), mässajad (rebels-Sydney morning Herald) ning aktivistid (aktivists-Pakistan Times). Pipesi tähelepanu näitab, kuidas saab sama sündmust mitmeti kirjeldada ning tegelasi erinevate sõnastuste kaudu kujundada. Pipesi järgi takistavad taolised nimetused inimestel mõistmast terrorismi esindatud ohtu ning iseloomu. Poliitiliselt korrektsed väljendused vähendavad inimeste usaldust meedia vastu, kuna terrorismi kui sündmuste põhjustajat pooleldi eitatakse (Pipes 2004).

Terrorismi võib määratleda ideoloogilise tausta järgi. 1990ndatel hakati rääkima uut tüüpi terrorismist: religiooni tõus terrorismi motiiviks, terrorismi hävitavus suurenes (nt ohvrite arvu tõus) ning terroristid on endisest paremini organiseeritud (Malkki 2003).

1.2.2 Rahvusvaheline terrorismi uurimus

Terrorismi kui nähtust on palju uuritud. On uuritud nii terrorismi iseloomu kui selle põhjuseid. Analüüsitud on ka erinevaid terroristlikke organisatsioone ja liikumisi ning erinevaid vägivaldse käitumise liike ning tagamaid. Terrorismiga seondub ka sõjaajakirjandus, sest meedial on oluline roll terrorismi, sõdade ning teiste vägivalda ilmingute kajastamisel. Lahesõjast räägitakse kui esimesest tõelisest informatsioonisõjast – sõjast, mida vahendas meedia.

Pyszczyński, Solomoni ja Greenbergi (2003) teos *In the wake of 11/9* on põhjalik ja aktuaalne teos terrorismist ning terrori psühholoogilistest aspektidest. Autorid toovad välja ka uue meetodi Terrorismi juhtimise teooria (Terrorism Management Theory), mille põhiideeks on psühholoogilise tasakaalu säilitamine läbi elu.

Peter C. Sederberg (1989) nimetab oma raamatus “Terrorist myths-illusion, rhetoric and reality” põhjuseid, miks terrorism suudab hirmutada inimesi suuremal määral, kui inimestel on üldse võimalik ohvriks sattuda või, kui suurt kahju antud viisil on võimalik tekitada.

Sederbergi järgi terrorism on vägivald inimese skaalal. Terrorismi tekitatud kahju ning konkreetseid tagajärgi on inimestel lihtsam ette kujutada kui nt tuumasõja tulemusi. Sederberg rõhutabki just, et terrorismi iseloom ‘väiksema mastaabi’ kahjude tekitajana teeb sellest tõenäolisema ning reaalsema ohu.

Teiseks toob Sederberg välja võistlejate ja tsiviilisikute vahe. Terrorismi puhul sellist selget jaotust ei saa teha. Taolise vahe tegemisega loob inimene oma ellu korda ning kui vahe tegemine on võimatu, puudub inimesel kindlus.

Oluliseks teguriks on ka terrorismi seotus süütute sihtmärkidega. Lennukid, rongijaamad ja kaubamajad on tavaliselt neutraalsed ja turvalised igapäevased kohad. Lisaks konkreetsete kahjude tekitamisele, väheneb ka inimeste usaldus tuttavaks peetud asjade vastu (Sederberg 1989).

Schmid (1982) on uurinud terrorismi defineerimist ning sellega seotud elementide esinemist. Erinevate esinemissageduste järgi võib moodustada parema ettekujutuse sellest, mida terrorismi all mõeldakse. Schmid on välja toonud kümme kõige üldisemat terrorismi määratluses kasutatud omadust. Kõige rohkem määratletakse terrorismi vägivalla ja jõu kaudu (violence, force).

Nohrstedt & Ottoseni (2001) koostatud raamat "Journalism and the new world order" räägib ajakirjanduse rollist konfliktide kajastajana ning selle kaudu ka propaganda kanalina. Oluliseks osutub see, kelle tõlgendust ning kontrollitud informatsiooni meedias kajastatakse, näitena tuuakse olukord Lahesõjas aastal 1991.

Noam Chomsky (1989) on kirjutanud palju terrorismist ning eriti sellest, miks Ühendriike rünnati ning Ühendriikide püüdlustest kindlustada oma hegemooniat maailmas.

1.2.3 Soome ja terrorism

Terrorismi erinevaid definitsioone ühendab terrorismi pidamine poliitiliseks vahendiks ning selle eristamine tavapärasest kuritegevusest (Suomi ja terrorismi-toimenpidekertomus, edaspidi VN 2004).

Soome valitsus (Valtioneuvoston periaatepäätös 27.11.2003) kirjeldab oma 'ühiskonna hädavajalike toimingute turvalisuse tagamise strateegias' kuriteo sooritaja kavatsusi terroristlikeks juhul kui ta eesmärgiks on :

- 1) tekitada tõsist kartust rahva seas
- 2) sundida õigusetult mingi riigi valitsust või teisi ametivõimuseid või rahvusvahelist organisatsiooni tegutsema, taluma või jätma midagi tegemata
- 3) kummutada õigusetult mingi riigi põhiseadus või muuta seda või õõnestada mingi riigi õiguskorda või tekitada märkimisväärselt suurt kahju riigimajandusele või ühiskondlikele põhistruktuurile
- 4) tekitab märkimisväärselt suurt kahju rahvusvahelise organisatsiooni majandustegevusele või selle organisatsiooni põhistruktuurile

Seoses 2001. aasta septembri terrorirünnakuga on terrorismist kirjutatud endisest rohkem. Ka Soomes on kirjutatud teemast mõningad *pro gradu*-tööd. Nendes keskenduti katastroofiüudistele

lühikese perioodi jooksul. Lisaks on Soomes uuritud Osama Bin Ladeni vaenlaskuju ning ettekujutust islamimaadest üldiselt. Lisaks on käsitletud Euroopa Liidu turvalisusstrateegiat ning terrorismi osana uut laiemat turvalisusmõistet.

Kari Laitinen on kirjutanud raamatu “Valtapoliitikan ajattomuus – maailmanpolitiikan tulkintoja 11.9. jälkeen”. Teoses käsitletakse New Yorki terrorismirünnaku kajastamist soome meedias. Teoses välja toodud kõige olulisem aspekt on sündmuste kujutamine sõja metaforide läbi. Meediatekstides kajastus sõda, kus oli selget vastaspoole hea ja halb: Ühendriigid ja terroristid. Artiklid olid väga emotsionaalsed ning lugusid ühendas selge draamakaar: algus, keskkoh ja lõpp.

1.2.4 Terrorismi ohu tõenäosus Soomes

Uurimused näitavad, et terrorismirünnaku tõenäosus Soomes on väikene (Archer 2004). Terrorismirünnakuks on vaja motivatsiooni ning võimalust. Archeri järgi just nimelt võimalus on suurem ohu suurendaja kui motivatsioon.

Soome välisministeerium hakkas pärast 11.9.2001 terrorismirünnakuid koostama iga-aastast aruannet "Soome ja terrorism". 2004. aasta lõpus sai valmis viimane raport. Aruandes käsitletakse Soome seisukohti ning erinevate haldusalade abinõusid terrorismi tõrjumiseks ning Soome osalust rahvusvahelises terrorismivastases koostöös (VN 2004). Aruande järgi Soomet ei ohusta otsene terrorismi oht ning Soome pole terrorismirünnakute tõenäoliseks või esmajärguliseks sihtmärgiks. Terrorismirünnaku võimalust ei saa aga välistada.

Terroristide sihtmärgiks võivad olla Soomet külastavad esmajärguliste sihtriikide esindajad, või nt sihtriikide halduses olevad pinnad (sihtriigiks nt Ühendriigid). Soome turistid, rahuvalvjad, abitöötajad võivad sattuda terrorismirünnakute ohvriks. Euroopa Liidu piirkonnas toimuv terrorismirünnak mõjutab otseselt ka Soomet EL-i uues põhiseaduses sisalduva solidaarsuslause tõttu. Soomet võidakse kasutada samuti läbisõiduks, puhke- ja peidukohaks ning finantseerimiskanalina. Äärmuslikud rühmitused võivad püüda laiendada oma tegevust Soomes elavate immigrantideni. Viimased uurimused näitavad, et Soomes on inimesi, kellel on kontakte terroristliku tegevusega. Terrorism saab ka edaspidi olema oluline oht sisemisele turvalisusele. Soome on osa läänest, mis on saanud äärmusislamistide sihtmärgiks (VN 2004).

Terrorism on Soome seadusandluse järgi politseiasi. Mõnedes teistes Euroopa Liidu liikmesriikides kuulub terrorism õigusministeeriumi vastutusalasse. Soomes ei ole loodud terrorismivastast erirühma, on aga eriüksus 'Karhu' (Karu). Siseministeerium vastutab Soome sisese turvalisuse eest. Soomes terrorismi tõrjumise ning terrorismi vastase tegevuse eest vastutab kaitsepolitsei (Supo) ning selle terrorismivastane üksus. Supo tegevus on salajane ning avalikkuseni jõuab ainult vähene hulk teavet.

Riskiaruande järgi ennetav tegevus terrorismitõrjumises on esmajärguline. Riskide kontrolli suhtes on oluline rahvusvaheline teabevahetus ning ametivõimude ja sidusgruppide informeerimine (Sitra :39). Pärast septembri terrorismirünnakuid aastal 2001 on terrorismivastane võitlus saanud uued mõõtmed. Järgnevas tabelis on välja toodud Soome kontekstis terrorismi kui riskiteguri kontrolli eest vastutavad osapooled ning nende ülesanded.

<i>Riskide kontrolli ülesanded</i>	<i>Soomes vastutavad asjaosalised</i>
Riskide hindamine (uurimine)	Siseministeerium, välisministeerium, politsei, Õiguspoliitiline uurimisasutus
Seadusandlus ja koordineerimine	Siseministeerium, justiitsministeerium, välisministeeriumi terrorismivastane üksus
Riskide kontrolli meetodite planeerimine ja tegevuse mõjude hindamine	Siseministeerium, välisministeerium, kuritegevusepreventsiooninõukogu, kaitsevägi, kaitsepolitsei, politsei, Finnair, rahvaterviseamet
Valmiduse planeerimine	Siseministeerium, politsei

Tabel 1. Terrorismi kui riskiteguri kontroll Soomes

1.3 Meedia roll ohu tajumisel

Terrorism on nähtus, millega soomlastel pole eriti olnud konkreetseid kokkupuuteid. Terrorismi kohta saabki soomlane põhiteadmise meedia kaudu. Meedia ehitab ettekujutusi erinevatest teemadest ilma, et ajakirjanikud seda teadlikult püüaksid. Ajakirjaniku töö koosneb alati teema piiramisest ning valikute tegemisest, seega on meedia kajastatud pilt millestki alati subjektiivne nägemus.

Meedia funktsionalistliku teooria järgi on meedial ühiskonna jaoks muutustega kohanemisel ning korra, kontrolli ja stabiilsuse loomisel oluline roll (McQuail 2000). Meedia vahendaja rolli tõttu on

meedia uurimine mõistlik. Meedia tegutseb peeglina suunates auditooriumi vaateid, ehitades lugudes mingist nähtusest tervikliku pildi. Terrorismiteemaliste artiklite kaudu võib uurida terrorismi, kui riski konstrueerumist ning seda, kuidas turvalisust toodetakse. See, kuidas terrorismist (ohust) kirjutatakse, mõjutab ka sõnumi vastuvõtja arusaamu tegelikkusest ning tema positsioonist selles.

Pertti Joenniemi (1993) on uurinud Soomet puudutavate ohukujutiste narratiivset iseloomu. Joenniemi järgi on mõned ohukujutised ebatõelised ning neid taastoodetakse, et säilitada maailma stabiilsena ning ignoreerida toimunud muutusi. Joenniemi märgib ka et ohukujutised, mis on piisavalt ebamäärased, tugevdavad traditsionaalse riigi ning ühiskonna suhet. Nendest saab jõudu varasema stabiilsuse säilitamiseks. Ohukujutised võimaldavad eristumist ja piiritlemist. Nt kunagi esindas Nõukogude Liit vastandit, mille kaudu Soome tõelist olekut ning ideaalset olemust oli võimalik väljendada (Joenniemi 1993, Anttonen 1996 järgi). Kohalikud terrorismitekstid võivad ka toimida Soome ja soomluse määratlejatena.

Mõnikord sündmused kasvavad meedia kajastuse kaudu tegelikkusest suuremaks. Ohtudest rääkides eemaldatakse probleemid algsest kontekstist ning need muutuvad lõpuks abstraktseteks ja tervet maailma puudutavateks ohtudeks. Kui ajakirjandus püüab tegeliku kirjeldamise asemel ennustada tulevikku, tõusevad fookusesse need, kelle kirjeldused on kõige dramaatilisemad ja ohtu rõhutavamad (Väliverronen 1996).

Kui uudistes räägitakse asjadest, mis on uued ja ootamatud, püüab meedia teha asjad arusaadavamateks, pakkudes valmis tõlgendusi. Meedia pakub nägemusi sellest, kuidas sündmusi või asju tuleks tõlgendada (Hall 1999). Becki riskiühiskonna riskid on olemas, kuna nendest ollakse teadlikud. Riskide iseloomu on võimalik dramatiseerida või minimaliseerida informatsiooni ja argumentatsiooni abil. Sellest tulenevalt on meedial oluline roll selles, missugusena inimesed ohtu tajuvad. Meedia kaudu saavad teatud defineeringud ja tõlgendused avaliku tähelepanu (Beck 1992). Stuart Halli järgi meedia püües esitada neutraalset informatsiooni suunab teda kasutama usaldusväärseid ja preštiizeid allikaid (Hall 1999).

1.4 Ohtude agenda kujunemine

See, kuidas ohtudest kirjutatakse või räägitakse, mõjutab nende saamist agendale (Eriksson&Noreen 2002: 18). 2001. aasta septembri terrorirünnakud 'avasid terrorismile tee' (policy window) saada avalikuks probleemiks. Antud küsimuse juures on oluline ka see, kuidas ohu iseloomu seletati, mis sai ohu objektiks ning, milliseid seletusi situatsioonile anti. Oma uurimuses lähtun sellest, et terrorismiteema on saanud avaliku arutelu keskpunktiks just terrorismirünnakute tõttu.

Johan Eriksson ja Erik Noreen on välja töötanud mudeli, mis seletab miks teatud ohukujutised esinevad poliitilisel agendal ning mõned jäävad sellelt välja [Setting the agenda of threats:an explanatory model]. Antud vaatepunkti on vähe uuritud ning Erikssoni ja Noreeni sõnade kohaselt tõstavad teatud tegurid mõned ohud avaliku arutelu keskpunkti ning teevad probleemist olulise. Mõned ohud jäävad aga tagaplaanile ning see ei toimu alati juhuslikult. Seda, kuidas teemat kohalikus meedias käsitletakse, sõltub Erikssoni ja Noreeni järgi kohalikust kontekstist: oluline on probleemi tunnetamine, rahvuslik identiteet, poliitiline kontekst, institutsionaalne kontekst, avalik arvamus, ajakirjanduslik harjumus ja käsitlusviis.

Mitmed uurijad rõhutavad, et on oluline teha vahet ohukujutiste objekti ja subjekti vahel - mis on see, mis ohustab ning, mida ohustatakse. Vahe tegemise abil on võimalik paremini aru saada, miks teatud asjad tõusevad agendale (Petersen 1990, Eriksson & Noreen 2002 järgi). Terrorismi puhul kujuneb oluliseks mitteriiklike tegurite esinemine. Lisaks konkreetsetele 'tegijatele', võivad ohtu kujutada ka sellised struktuursed eeldused nagu tuumajaamade õnnetused, energiaprobleemid, epideemiad. Need faktorid võivad põhjustada probleeme ning olla tegevuse tulemuseks (Eriksson & Noreen 2002).

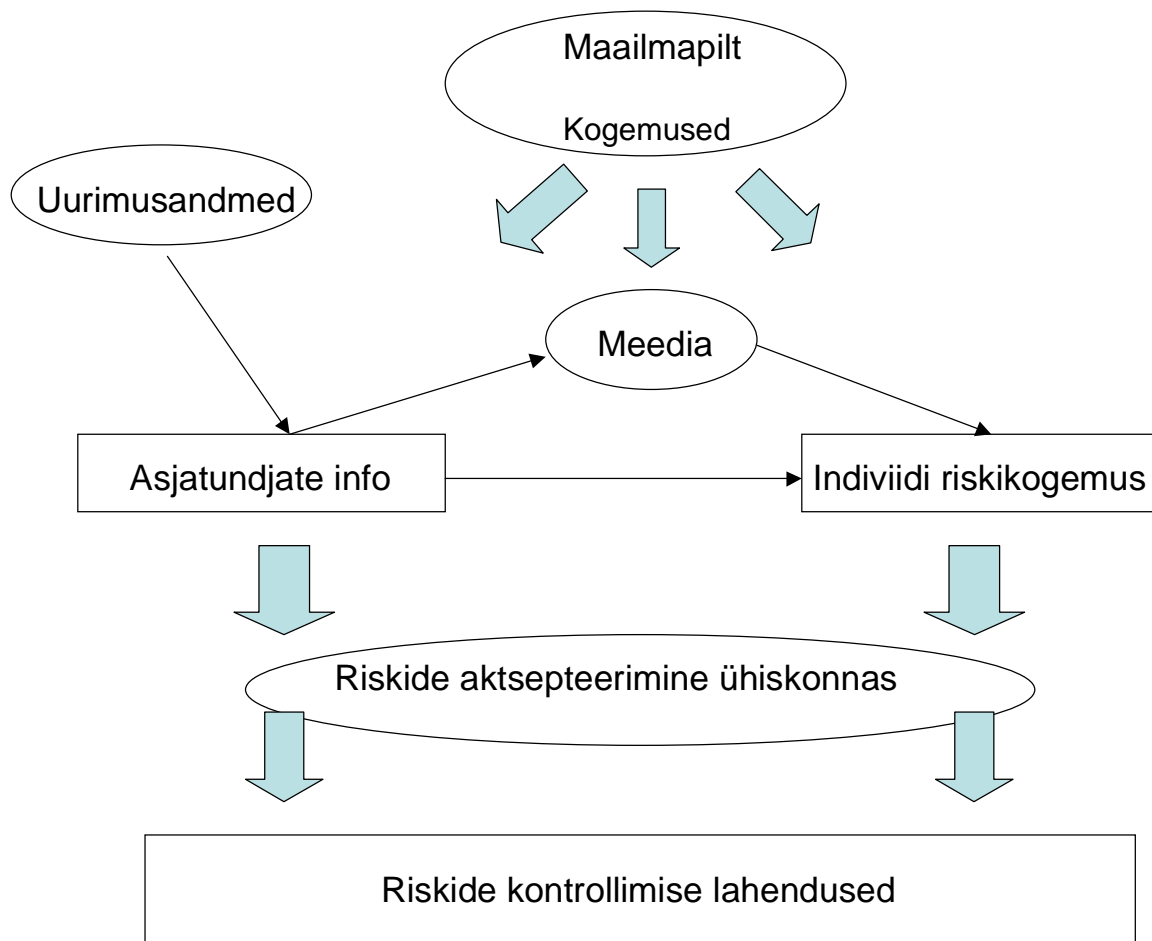
Relvakonfliktid ja terrorismirünnakud on tegijapõhised (actor-based) ohud. Tüüpiline on ka võimalike terrorismirünnakute tagajärgede välja toomine. Keskkonnategurid, mis on esmapilgul seotud struktuursete eeldustega, võivad olla ka üksiku teguri tulemusteks. Ohtude tekitaja identifitseerimine on üks põhieeldusi, mille abil oht jõuab poliitilisele agendale (Eriksson&Noreen:6). Ohu identifitseerimine või seostamine konkreetse teguri või grupiga suurendab seega probleemi nähtavust avalikul areenil.

Oluline on selgitada ohu objekt ehk see, mida oht või selle kujutis ohustab. Mõned uurijad räägivad põhiväärtustest ehk väärtustest, mis on teistest tähtsamad või on vahendiks teiste väärtuste realiseerimisel (Wolfers 1962, Eriksson&Noreen 2002 järgi). Riigi suveräänsus ning rahvuslik identiteet on taolised põhiväärtused. Buzan (1991) leiab, et kui riigi suveräänsus on ohustatud, saab peamiseks küsimuseks turvalisus, aga kui rahvas või ühiskond on ohustatud keskendub põhifookus identiteedile. Meediast räägitakse ka kui Status Quo'd hoidvast institutsioonist (McQuail 2000).

Ohuteguritest ja poliitilisest agendast arusaamiseks on vaja võtta arvesse ka inimese mõistus. Sotsiaalpsühholoogia uurimused rõhutavad, et ebakindlus ning teadmatus suurendavad inimese ärevust (Johnson 1997, Eriksson & Noreen 2002 järgi). Inimeste kartus tundmatu vastu ning eriti kontrolli puuduse vastu, näitab turvalisuse olulisust. Turvalisuse teema on inimese jaoks oluline ning ohuteguri kaudu saab mingeid küsimusi lihtsamini agendale tuua.

1.5 Uurimisküsimused

Enne uurimisküsimuste esitamist põhjendan teema olulisust ja konteksti järgneva graafiku abil. Selles graafikus on võetud kokku indiviidi, asjatundjate, meedia ja ühiskonna suhe riskide kontekstis.



Graafik 2. Riskide kontekst (Sitra 2002)

Uurin uudisartiklite kirjalikku sisu, arvesse ei ole võetud mingeid graafilisi elemente. Eesmärgiks on kaardistada terrorismi kui turvalisuse probleemi peamine sisu ning väärtused meediapildis aastal 2004. Täiendasin diskursuseanalüüsi kombineeritud sisuanalüüsi abil. Küsimustele vastan mõlema uurimismeetodiga saadud tulemuste abil.

Uurimuse põhiküsimused on järgnevad:

1. Kuidas käsitletakse Helsingin Sanomate siseuudistes terrorismi kui ohtu?

Kui palju (riski olulisus) ning, milliste teemadega (riski kontekst) seoses terrorismist räägitakse ning, kes räägib (riski kontroll) ?

2. Kuidas terrorismitemaatilistes artiklites taastoodetakse turvalisust (milliseks kujuneb riskikliima)?

Kas ja kuidas kajastub artiklites turvalisuse ja ohu vahekord?

Milline on terrorismi kui riski/ohuteguri (hinnang riski tõenäosusele) iseloom ja tõenäosus (riski suhe Soome ja soomlastega)?

Kas ja kuidas põhjendatakse diskursustes terrorismi kui riski kontrollimeetodeid (turvalisuspiiride loomine)?

2 UURIMISMEETODID

Otsustasin uurida meediatekste kuna terrorismi puhul kodanikud saavad oma põhiinformatsiooni kätte just meedia kaudu. Tekstides esinevad kõneviisid moodustavad teadlikult või teadvustamata inimeste (siin lugejate) arusaama terrorismist kui riskitegurist. Riski iseloom konstrueerub seega meedia kaudu.

Sotsiaalse konstruktivismi olulisimaks vahendiks on keel. Maailmas, kuhu inimene sünnib on mõisteline struktuur ja kultuurilised kategooriad juba olemas. Omandades keele, inimene omandab ka selle valmis struktuuri. Keele kaudu saadakse informatsiooni maailmas toimuva kohta ja samas keele kasutamisega luuakse maailma. Keele kasutamisega inimene loob diskursuseid. Diskursuste abil luuakse nägemus mingist asjast (Burr 1995: Jokinen et al. 1993 kaudu). Näiteks võib tuua sündmused septembri terrorirünnakute toimumise ning Talebani kukutamise vahel. Peaaegu kõik, mida nt soomlased teavad sündmustest on pärit meediast. Meedia kaudu inimesed said teada toimunud terroristirünnakutest, samuti põhiinformatsioon Afganistani ja ta elanike kohta pärineb meediast.

2.1 Uurimismaterjal

Uurimuse andmestikuks sai esialgu kõik aastal 2004 ilmunud terrorismiteemalised artiklid. Piirasin oma materjali otsustades uurida ainult ühte ajalehte. Helsingin Sanomat on Soomes riiklik ning selgelt suurima tiraažiga leht. Seda loetakse ümber Soome, lehte tsiteeritakse ning kasutatakse teistes lehtedes ka põhiallikana. Helsingin Sanomatel on Soomes u. 1,1 miljonit lugejat. Helsingin Sanomate tiraaž oli eelmisel aastal 439 618, kui teiseks suurimal lehel Aamulehtil oli lugejaid juba selgelt vähem - 136 331.

Seadsin oma uuringule ajapiiranguks aasta 2004 kuna tahtsin, et materjal moodustaks terviku. Aasta 2004 oli ka viimane täis aastakäik ehk valik oli loogiline terviku ning aktuaalsuse mõttes. Eelmine aasta oli ka oma sündmuste osalt mitmekülgne. Ühendriikide presidendi valimised näitasid terrorismi(vastane võitlus) kui poliitilise vahendina ning lahkarvamused terrorismivastastest meetodites oli üks presidendikandidaate eristavaks teguriks. Madriidi terrorirünnak tõi terrorismi Euroopasse ning tõstatas terrorismiteemalist arutelu agendale. Beslani terrorirünnak juhtis

tähelepanu Venemaa seisundile ning riigi siseprobleemidele. Putin kasutas terrorismivastast võitlust, et põhjendada oma tegevust riigist rangema haarde saamiseks. Soomet puudutas ka erakordselt kahe soome ärimähe tapmine Iraagis.

2.1.1 Uudised

Uudist saab määratleda kuue küsimuse kaudu. Uudis peaks vastma küsimustele: Mida? Kus? Millal? Miks? Kuidas? Kes? (nt Schudson & Manoff 1986).

Uudise sisu võib jagada kõvaks ja pehmeks uudiseks (Kuutti 1994). Uudis jagatakse ühte nendest rühmadest tavaliselt olulisuse põhjal. Kõvad uudised on tähtsad, pehmed huvitavad. Kõvades uudistes rõhutatakse informatsiooni üllatavust, olulisust ning mõju. Pehme uudise ülesandeks on pakkuda kergemat uudisevarianti.

Ilkka Malmberg (Malmberg 1996, Kauppi 2002 järgi) jagab uudised lugeja ja ajakirjaniku informatsiooni huvi järgi. Ta jagab uudised maskuliinseteks (ka isasuudised – uros) ning feminiinseteks (ka emasuudised – naaras). Katastroofi uudise puhul maskuliinses uudises püütakse öelda miks õnnetus juhtus, kelle süü se oli. Feminiinses uudises püütakse uurida nt seda kuidas omaksed ning ellu jäänud asjast arvavad. Ühes uudises võib seega esineda mõlemat tüüpi uudiseid .

2.1.2 Siseuudised

Tahtsin tuua oma töös välja terrorismiteema Soome kontekstis, seetõttu piirdusin uurima ainult siseuudiseid. Helsingin Sanomate kõige uuem uuring näitab ka, et siseuudiseid loetakse kõige rohkem täiskasvanute seas. Nii naised kui mehed loevad kõige rohkem siseuudiseid. Noored loevad aga rohkem välisuudiseid (Helsingin Sanomat 2005).

Suurimal osal inimestest ei ole isiklikke kogemusi terrorismist, seetõttu meedia roll terrorismi kui ohuteguri kajastamisel on tähtis ning vastutusrikas. Terrorismiga on seotud nii terrorism kui oht iseeneses ning terrorismi tõrjumine kui ohtu vähendav tegur. Seega moodustub oluliseks kuidas terrorismiteemast räägitakse.

2.2 Uurimismeetodid

Meediatekstide kombineeritud sisuanalüüsi abil on võimalik leida terrorismiteemalise üldiseid jooni ning leida neid ohu ja turvalisuse elemente, millest soomlane (Soomes elav ja soome keelest aru saav inimene) lehte lugedes oma maailmapilti ning elukeskkonda kujundab. Uurimusmaterjali üldkogumi moodustab aastal 2004 ilmunud terrorismiteemalised artiklid.

Aasta 2004 pakkus uuringu jaoks kõige aktuaalsema ning selgejoonelisema valimi. Analüüsiühikuks sai üks artikkel ja selle kirjalik sisu. Uurimuse piiramiseks ning tekstilise sisu välja toomiseks jätsin graafilised esitused valmist välja. Andmestikuks on just nimelt uudised, sest uudiste põhieelduseks on objektiivsuse nõue.

Sisu uurimine tähendab erinevaid viise, mille abil teaduslikke mängureegleid jälgides võib teha avastusi ning koguda informatsiooni dokumendi sisust. Seda peetakse uurimismeetodiks, kus uurimismaterjal klassifitseeritakse sisukategooriate abil. Sisuanalüüsi võib rakendada ka kvalitatiivselt ehk meetod on üldnimetuseks mitmetele sisu analüüsivatele meetoditele (Pietilä 1969).

Oma töös olen rakendanud kahte uurimismeetodid: kombineeritud sisuanalüüsi ning diskursuseanalüüsi.

2.2.1 Kombineeritud sisuanalüüs

Lähenesin oma uurimusandmestikku alguses kasutades sisuanalüüsi abil. Analüüsisin terrorismiteemalisi artikleid osaliselt standardiseeritud kategooriate ning osaliselt avatud kodeerimise süsteemil. Klaus Krippendorfi (nt Alasuutari 1994 kaudu) järgi tuleb iga sisuanalüüsi puhul esitada uuritavale andmestikule kuus (6) küsimust:

1. Mis on andmestik, mida analüüsitakse?
2. Kuidas andmestikku saab määratleda?
3. Mis rahvast andmestik puudutab?
4. Mis kontekstist andmestik pärineb?
5. Millised on analüüsi piirid?
6. Mida tulemuste põhjal saadakse teada?

Otsustasin selgitada artiklite puhul peamiselt seotust terroriviitega (terrorviite esinemine pealkirjas või alapealkirjas) ning artikli põhiteema (selgitab mis teemadega seoses terrorismist kirjutatakse). Oluline oli ka artiklis esinevad toimijad/tegutsejad. Sellega tahtsin selgitada kelle arvamust artiklites kajastatakse (milliste ametikondade esindajaid, tavakodanikke, ainult ajakirjanik jne..) Toimija või tegutseja tähendab antud uuringu puhul aktiivset tegelast, keda otseselt tsiteeritakse või refereeritakse. Tegelasi võis olla ühe artikli puhul seega rohkem kui üks.

Kuna uurimuse valimiks olid kõik aastal 2004 ilmunud siseuudised, olid uudiste teemad mitmekülgsed. Otsustasin seetõttu kasutada osaliselt avatud kodeeringut märkides iga artikli puhul artikli teema ning nende teemade alusel moodustasin pärast laiemad teemaderingid.

Selgitasin ka ka terrorismi (terror-tüvelise sõna mainimine) mainimist pealkirjast ja/või alapealkirjas. Sellega tahtsin selgitada ka terrorismi olulisust. Terrorismi mainimine pealkirjas viitab nähtuse olulisusele uudise kajastamisel. Pealkirja funktsioon on edastada lugejale artikli peamine sisu võimalikult lühidalt ning äratada huvi artikkel lõpuni lugema (Okkonen 1986). Hea pealkiri on väljendusrikas, värske, edenev, selge, ühemõtteline ja aktiivne. Pealkirjastamine eeldab tavaliselt eelnevalt tuntud tiitlite kasutamist (Vehmas 1970).

Lisaks uurisin kas artiklis esineb hinnang ohule ning milline antud hinnang on. Hinnangul tuli olla artiklis selgelt välja öeldud, kui ohust polnud otseselt juttu tuli märkida, et ohule ei esine hinnangut. Antud küsimuse kaudu püüdsin selgitada milline on ohu esile toomise aste.

Kvantitatiivset uurimismeetodit kasutatakse tihti peale nt teatud sõnade otsimisel. On uuritud, et teatud sõnade esinemine näitab nende tähtsust antud teemal (Fiske 1993). Seega otsustasin uurida ka kuivõrd tekstis maitakse erinevaid riike (Ühendriigid, Soome, Põhjamaad, Balti riigid), rahvusvahelisi organisatsioone (Nato, Euroopa Liit) ning kuivõrd mainitakse terrorismirünnakuid (New Yorki WTC-rünnak, Madriid ning Beslan) seoses teemaga. Lisaks uurisin kuivõrd esineb islami mainimist (arvesse võetud kõik islam-tüvelised sõnad). Sõnade uurimise kaudu püüdsin selgitada miiliseid viiteid terrorismi puhul kasutatakse.

Järgnevalt sisuanalüüsi kavand (näidiskodeering lisades):

1. Artikli kuupäev
2. Artikli pealkiri
3. Artikli toimija(d), kõneleja (d)
4. Terrorismi (terror, terrorist, terrorism jne..) sõna esinemine pealkirjas ja/või alapealkirjas
5. Terrorismi olulisus artikli suhtes
6. Artikli põhiteema (kui mitu, märkida kõige tähtsam, tugevam, mainitakse loo alguses)
7. Milline on ohu esile toomise aste (Ei esine hinnangut; ohu tõenäosus suur Soomes, oht pole tõenäoline aga sellega tuleb arvestada; Soomes ei ole terrorismi ohtu)
8. Milliseid riike/osapooli (nt rahvusvaheline organisatsioon, ühendus) mainitakse suhtes terrorismiprobleemiga? (võtmesõnadeks EL, Nato, Ühendriigid, Põhjamaad (ka eraldi riigid), Baltimaad (eraldi riigid), Madrid, Beslan, New Yorki terrorirünnak, Soome ja soomlased, islam-)

2.2.2 Diskursuseanalüüs

Diskursuseanalüüs põhineb arusaamale keelest kui vahendist, mille abil mitte ainult ei kirjeldada tegelikkust vaid luuakse seda. Meedia puhul on oluline selgitada olemasolevaid diskursuseid, et teada saada, kelle arusaamad tõest moodustavad auditooriumi maailmapilti. Samas saab selgitada kuidas meedias räägitakse terrorismist kui riskitegurist.

Diskursusanalüüs põhineb sotsiaalse konstruktivismil. Põhiideeks on see, et pole võimalik kohata uuritud tegelikku puhtana ja puutumatuna. Tegelikkus konstrueerub alati mingist vaatevinklist lähtudes (Burr 1995, Jokinen et al. 1993 järgi). Diskursusanalüüsi abil eraldatakse keelelisi toiminguid, mille abil inimesed loovad tegelikkust. Diskursusanalüüsil on seega väärtust informatsiooni tootjana (Jokinen et al 1993: 244).

Diskursuse määratlus sõltub sellest, missuguses uurimuses seda kasutatakse ja meetodi kasutaja vaatevinklist. Diskursuse puhul on oluline kontekst, kus ta on esitatud ning tekstide sisesed vastuolud. Andmestikku võib lähendada nt küsides kuidas teatud asjast kirjutatakse ja missugustest vaatevinklitest ning missugustest väljendustest vaatevinklid koosnevad (Jokinen et al. 1993). Diskursuse kontekst võib olla ka väga väike nt lause või laiem nagu kultuurne kontekst (Fairclough 1997).

Meedias esinevad kõneviisid on oma iseloomult sotsiaalsed ning tulenevad oma kontekstist. Diskursused tegutsevad vahendajatena ühiskonna ja keele vahel (Pietikäinen 2000: 210). Tekstianalüüsi abil saab vaadelda keelekasutust, sõnavalikuid, metafore ning tegutsejaid. Diskursuste analüüsimisel tuleb arvesse võtta vaatevinklite paljusid ning seega ei saa kõike uurida. Seetõttu uurimuse alla tuleb võtta need iseloomulikud jooned, mis on olulised uurimusküsimuste osalt.

Fairclough (1997) järgi institutsionaalsed ja sotsiaalsed diskursused on paljudi ideoloogiliselt integreerunud. Diskursus toimib ideoloogilise riistana ning nõustumisele põhineva võimu kasutuse vahendina. Inimesteni jõuab igapäev teatud uudiste hulk, mida võib pidada märkimisväärse sotsiaalsekontrolli vahendina ning olulisena regulaarse diskursuste kommunikatsioonivormina (Fairclough 1997).

Diskursusanalüüsi võib nimetada ka tõlgendamiseks. Tekstide analüüsimine ning nende tootmist võib pidada sotsiaalse tegelikkuse tõlgendamiseks (Jokinen et al 1993). Norman Fairclough viitab ka diskursusanalüüsi iseloomule nentides, et diskursuseid ei saa neutraalselt tõlgendada (Fairclough 1997).

Diskursuste kujunemise põhjaks on hajuvuse süsteem. Diskursus tähendab hajuvuse süsteemist leitatavat regulaarsust ja selliseid reegleid, mille põhjal objektid, tootmisstiilid ja mõistete valikud põhinevad (Jokinen et al 1993).

Sotsiaalse tegevuse/sotsiokultuurse taseme analüüsi abil saab selgitada miks teatud diskursust kasutatakse ja kas see on valitsev või marginaalne. Ka nende kasutusviiside tagajärjed võimusuhtes, identiteedis ning inimsuhtes võivad olla analüüsi objektideks.

Teksti analüüs tähendab sõnakasutuse ja semantika analüüsi. Lisaks tekstianalüüsi abil vaadeldakse kuidas tekst on korraldatud lausete tasandil laiemalt (Fairclough 1997). Tekstianalüüsis kirjeldatakse ja identifitseeritakse teksti iseloomu seatud uurimisülesannete ja andmestikust esile tõusvate omadustest lähtuvalt. On võimalik uurida seda milliseid sõnu on kasutatud, metafore ja tekstis osalevaid tegutsejaid. Ka kommunikatsiooni kontrollimine, argumentatsiooniviisid ja teksti struktuur võivad saada analüüsi objektiks.

Rakendan oma uurimuses kriitilist diskursuseanalüüsi. Fairclough'i järgi diskursuseanalüüs jaguneb kolmeks etapiks: *kirjeldamiseks, interpretatsiooniks ning seletamiseks*. Antud töö puhul diskursusanalüüsi abil püüan välja tõsta terrorismiohu suhtes tüüpilisemad kõneviisid. Püüan ka selgitada, kes diskursuses räägib ning kuidas teatud diskursuse kasutamise kaudu terrorismist räägitakse. Uurin diskursuse ja/või diskursuste suhet terrorismi kui riskitegurisse. Seega tuleb keskenduda nendele joontele, mis on uurimisprobleemi puhul olulised (Pietikäinen 2000). Antud uuringu puhul oluline on see millisena terrorism diskursustes. Diskursusanalüüsi abil said analüüsitud 46 artiklid, mis olid valitud eelnevalt kontentanalüüsi põhjal valitud artiklite hulgast.

3 EMPIIRILISTE TULEMUSTE ESITUS

3.1 Kontentanalüüsi tulemused

Terrorismiteemat käsitleti või mainiti kokku 129 artiklis aastal 2004 Helsingin Sanomate siseuudistes (artiklites mainiti terror-tüveline sõna). Artiklites esines 'terror-algusega sõnad, terroriste ning terrorismi puudutavad sõnad. Sõna võis esineda ükskõik millises käändes ning kas pealkirjas või artikli sisus.

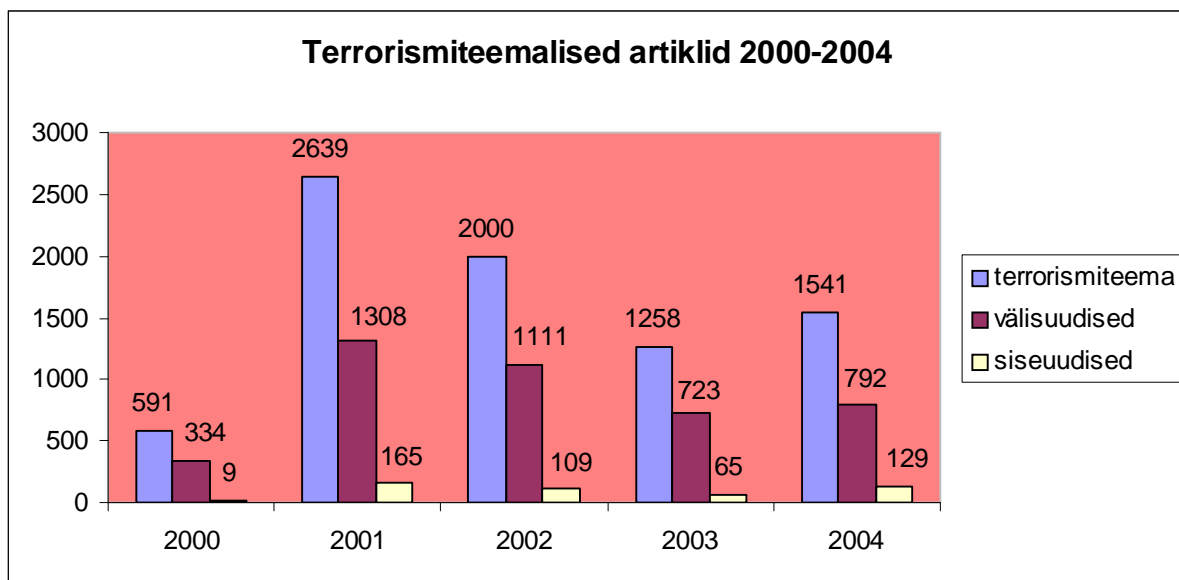
Et uurida terrorismiteema olulisust ning teema olulisuse muutust aastate jooksul selgitasin viimaste terrorismiteemade esinemist 21. sajandil Helsingin Sanomates. Uurisin kui palju teema kohta on kirjutatud kokku aastate kaupa ning eraldi välis – ja siseuudistes. Eesmärgiks oli selgitada terrorismiteema tähtsust tänapäeval ning muutust aastate jooksul. Uurisin ajaperioodi 1.1.2000 – 31.12.2004.

Uurimiseks kasutasin Helsingin Sanomate otsingumootorit, ning lähtepunktiks oli terror-tüveliste sõnade esinemine artiklis. Kirjeldan tulemusi arvuliselt ning graafiliselt aastate kaupa ning eraldi on märgitud välisuudiste ja siseuudiste arv. Selgitasin ka terrorismiteema esinemist aastatel 1990-1999, et oleks võimalik võrrelda tänapäeva eelmise sajandi viimase aastakümnega.

Tabelisse on märgitud välisuudiste, siseuudiste arv ning igasuguste terrorismiteemaliste lugude arv (kokku). Lisaks uudistele ilmub Helsingin Sanomates rubriigid majandus, sport, juhtkirjad, arvamus, kultuur, linn ning muud. Otsing hõlmab ka näiteks terrorismiteemaliste raadio – ning televisioonisaadete tutvustust ('muud'). Arv näitab teema esinemist aastate kaupa.

	1990-1999	2000	2001	2002	2003	2004
Välisuudised	224/aasta	334	1308	1111	723	792
Siseuudised	18/aasta	9	165	109	65	129
Kokku	456/aasta	591	2639	2000	1258	1541

Tabel 2. Terrorismiteemalised artiklid 90ndatel ning aastate kaupa 2000-2004

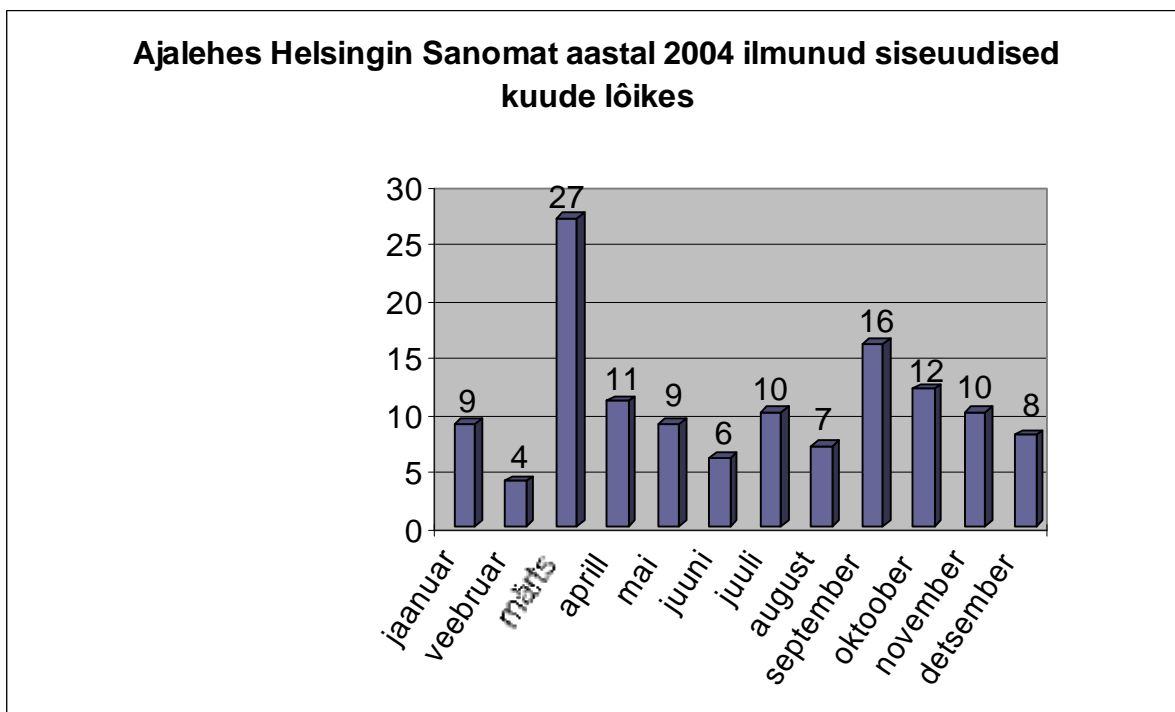


Graafik 3. Terrorismiteemalised artiklid 90ndatel ning aastate kaupa 2000-2004

Terrorismiteemast kirjutati siseuudistes aastal 2000 ainult üheksa korda. Sellest võib järeldada, et teemal polnud tollal veel eriti suurt pistmist soomlastega või Soome siseasjadega. Aastal 2001 maailma üllatas New Yorki terrorirünnak, mis tõstis terrorismiteema üheks tähtsamaks kõneteemaks. Välisuudistes kirjutati terrorismist 1308 korral ning siseuudisteski 165 korda. Kuna WTC rünnak juhtus aasta lõpupool septembris võib järeldada, et juhtumi järelkaja ning nõ Antraxi kirjad pidasid teemat uudistes veel aastal 2002. Samuti muidugi Ühendriikide terrorismivastase sõja jätkamine Afganistanis. 2003. aasta puhul on teemast kirjutatud vähem, Iraagi sõja alustamine ning selle sidumine terrorismivastase sõjaga hoiab terrorismiteemaliste artiklite suhteliselt kõrget hulka. Selgelt arv aga kahaneb ajaperioodil 2001-2003. Huvitava nüansi toovad tabelisse 90ndate näitajad: terrorismiteema on paratamatult viimaste aastate fenomen ning seda siis kui lääne maailm on olnud sunnitud nähtusega kokku puutuma. 90ndate artiklite arv näitab keskmist artiklite arvu aasta kohta.

Nagu eelnevalt räägitud, esines terrorismiteema aasta jooksul kokku 129 artiklis. See on umbes kaks korda rohkem kui aastal 2003. [Otsingumootor tegi tulemuste otsimisel kolm viga. Sellest tulenevalt võib eelmiseid andmeid vaadelda mõneprotsendilise veamarginaaliga]. Juba sellele teadmisele tuginedes saab näha terrorismi tulekut ka soomlaste argipäeva ning terrorismi kui riskiteguri olulisust. Võib eeldada, et terroristirünnakud tõstsid terrorismi agendale, kus teema on püsinud aastast 2001. Sündmused nagu Madriidi terrorirünnak ning Beslani koolijuhtum püsisid peauudistena nädalaid. Järgmisena näitan terrorismiteemaliste artiklite ilmumist kuude lõikes.

	SISEUUDISED
Jaanuar	9
Veebruar	4
Märts	27
Aprill	11
Mai	9
Juuni	6
Juuli	10
August	7
September	16
Oktoober	12
November	10
Detsember	8
<i>Kokku</i>	<i>129</i>



Graafik 4. Terrorismiteemaliste artiklite ilmumine kuude lõikes aastal 2004

Artikleid uurides selgus, et märtsikuus ja septembris kirjutati terrorismist kõige rohkem. 11. märtsil toimus Madriidis terrorirünnak ning septembri alguses Venemaal Beslanis terrorirünnak. Need

sündmused tõid terrorismi ka Soomele lähemale ning on edaspidi sundinud nii Soomet kui Euroopa Liitu hakkama tõsiselt võistlema terrorismi vastu. Madridi terrorirünnak oli Soome jaoks suurema tähtsusega, sest juhtum tõi uut tüüpi terrorismi Euroopasse ning Hispaania puhul ka Euroopa Liidu piiride sisse. Rünnakud tõstsid terrorismi ohu kui riskiteguri avalikule areenile, mis osutab riskiteguri olulisust ühiskondlikus kontekstis.

3.1.1 Artiklite põhiteemad

Artiklite põhiteemade uuringuga tahtsin selgitada millises kontekstis ning mis asjadega seoses terrorismist räägitakse. Kuna minu uuringu valim hõlmas kõiki aasta jooksul ilmunud terrorismiteemalisi artikleid, oli ka teemasid ning valdkondi palju. Märkisin iga artikli puhul põhiteema üles ning paigutasin need seejärel laiematesse kategooriatesse.

ARTIKLITE PÕHITEEMAD	
Euroopa Liidu asjad, ühine turvalisus	27
Nato	8
Uued volitused, seadusandlus	11
Sõjaline tegevus	4
Transport ja liiklus	15
Konkreetne terrorismioht	6
Riigipea/-juhi visiit	10
Andmete kogumine, loovutamine	5
Sisene turvalisus, politsei tegevus	12
E-terrorism	4
Rahvusvahelised sündmused	5
Inimõigused	6
Muud	16

Tabel 3. Artiklite põhiteemad.

Terrorismiteemaliste artiklite põhiteemadeks osutus Euroopa Liidu-kesksed jutud, palju kirjutati ka transpordist ja liiklusest ning Soome sisesest turvalisusplaanist.

Selgitan järgnevalt lahti kategooriate sisu:

Euroopa Liidu asjad: Artikkel on tugevalt seotud Euroopa Liiduga. Uudisväärtus tuleneb ka Euroopa Liidu tegevuse kajastamise kaudu. Kitsamateks teemadeks võisid olla europarlamentaarikute kommentaarid, istungite ja seadluse käsitlemise arutelu kajastamine. Euroopa Liit moodustas antud artiklite puhul selge konteksti. Antud gruppi ei kuulunud nt mingi uue seaduse vastuvõtmine Soomes, mis on seotud Euroopa Liidu uute määrustega.

Nato: artikli peamine rõhk oli seotud Natoga, Nato-liikmelisus oli nt valimiste puhul populaarne teema. Artiklites arutleti nt Soome võimalikku liitumist Natoga.

Uued volitused, seadusandlus: antud teema hõlmab artikleid, mille uudisväärtuseks oli uute seaduste ja volituste üle arutelu või nt uue seaduse vastuvõtmine.

Sõjaline tegevus: antud teema moodustasid uudised, kus räägiti nt Iraagi sõjast ja sõjaliste meetodite kasutamisest terrorismivastases võitluses. Põhirõhk oli riigi sõjalistel meetoditel mitte Nato-liikmelisusel.

Transport ja liiklus: antud teemavaldkond hõlmab nt ühistranspordi, lennundust või nt sadamate tegevust kajastavaid uudiseid. Uudistes kajastati nt sadamas kasutusele võetud uusi terrorismitõrjumise vahendeid.

Konkreetne terrorismioht: selle valdkonna alla kuuluvad konkreetset terrorismijuhtumit kajastavad artiklid. Antud juhul valdkonna moodustas nt Ühendriikide välja kuulutatud terrorioht Põhjamaades ja Baltimaades ning kahtlustatud terroritegevus Soomes elavate kurdide seas.

Riigipea visiit: Teemavaldkond hõlmab uudiseid, mille põhiteemaks oli informeerida Soomet külastavatest riigipeadest või Soome juhtpoliitikute visiidist välismaal. Terrorism mainiti nt osaks riigipeade vahelisi vestlusteemasid.

Andmete kogumine ja loovutamine: teema moodustasid artiklid, mille põhisisuks olid nt teleandmete salvestamine ja säilitamine terrorismitõrjumise eesmärgil. Siia hulka kuulusid ka nt uudised passide uuendustest.

Sisene turvalisus, politsei tegevus: Antud teema moodustasid uudised uuest sisese turvalisuse programmist ning nt kaitsepolitsei (Supo) tegevusest rääkimine.

E-terrorism: see teemavaldkond moodustub uudistest, kus kajastati interneti ja tehnoloogia rolli terrorismi puhul. Siia gruppi kuulusid ka uudised tsetseenide veebilehest, mis oli internetis üleval Soome domeeni kaudu.

Rahvusvaheline sündmus: siia kategooriasse said artiklid, kus kajastati nt Ateena olümpiamänge ja Soome korraldatud kergejõustiku maailmameistrivõistlusi Helsingis aastal 2005. Terrorismiteema oli seotud turvalisusmeetoditega.

Inimõigused: antud teema moodustasid uudised, kus käsitleti inimõigusi. Terrorismivastane võitlus esines antud artiklites viitena. Inimõigused esinesid nt Soome roheline partei ja kristlikdemokraatide sõnavõttusid kajastatud uudistes.

Muud: antud gruppi moodustasid artiklid, mis esindasid üksikuid teemasid nagu nt mood, Estonia-õnnetus, Supo uurimine (aastal 2004 toimus Soomes suurt tähelepanu pälvinud Sonera-kaasus, kus Supot süüdistati ebaseaduslikus Sonera juhtide jälgimises, terrorviide mainiti artiklites üheks Supo tegevusalaks). Muud-grupi moodustasid teemad, mis ei esinenud üle kahe korra ehk ei saanud seega eraldi teemad moodustada.

3.1.2 Terrorismiteema pealkirjades ning alapealkirjades

Terrori-viidetega sõna esines aastal 2004 siseuudiste pealkirjades 18 korral. Kui arvestada alapealkirju, mida Helsingin Sanomat kasutab ingressi asemel selgitava funktsiooniga, kasutati terrorviidet kokku 28 artiklis, seal hulgas 10 korda alapealkirjas. Alapealkirjades esinevad terrorviited toovad seletuse pealkirja edastatud informatsioonile. Terrorismi mõiste abil on võimalik lihtsustatult põhjendada uudist. Terrorismi mõistet saab kasutada keeruliste asjade seletamiseks.

Kui valimisse oleks saanud ainult need artiklid, kus terror-tüveline sõna esineb pealkirjas, oleks valimi moodustanud ainult 18 artiklit. Terrorismi kui riskiteguri uurimisel osutus oluliseks igasuguste artiklite valimisse sattumine, kuna terrorism võis olla nt uudises kajastatud sündmuse põhjustajaks ning selle poolest oluliseks elemendiks artikli valdkonna juures. Terrorismi kui

riskiteguri olulisusele ühiskonnas viitab sõna seotus erinevate eluvaldkondadega. Terrorismi kui selline toodi välja pealkirjades või alapealkirjades 28 korral. Terrorism iseeneses ei olnud seega valitsevaks teemaks aastal 2004 vaid pigem uudised kajastasid tegevust, mida nt terrorismioht on põhjustanud või nt arutelu uute terrorismitõrjumismeetodite üle Euroopa Liidu kontekstis. Võrreldes eelnevalt välja toodud tulemustega terrorviite esinemist saab öelda, et teemat on mainitud selgelt rohkem kui enne 2001. aasta terrorismirünnakuid. Järgnevate näidisartiklite soomekeelsed originaalpealkirjad leiduvad töö lõpust lisadest.

Järgnevalt mõned näited terrorviite esinemisest pealkirjas:

Soome ja terrorism (HS 10.2.2004)

Kauppi ei poolda uut terrorismiametit (HS 21.3.2004)

Narkootikumide tõrjumisest terrorismi kallale(HS 22.3.2004)

Terroristide peatamiseks lubatakse varsti ka kahurid ning raketid (HS 31.3.2004)

Supo (Kapo) imestas terrorihoiatust(HS 2.11.2004)

Järgnevalt mõned näited terrorviite kasutamisest pealkirja selgitusena :

Finnair hakkab koguma sügisel lisaandmeid reisijatelt (HS 7.4.2004)

è *Eelandmeid kasutatakse terrorismi ennetamisel*

Rajamäki: Telefonikuulamisõiguse laiendus varsti parlamenti (HS 15.9.2004)

è *Soome on ministri järgi jäänud terrori tõrjumises teistest maha*

Valitsuse turvalisusjuht tahab paremat luuret(HS 13.9.2004)

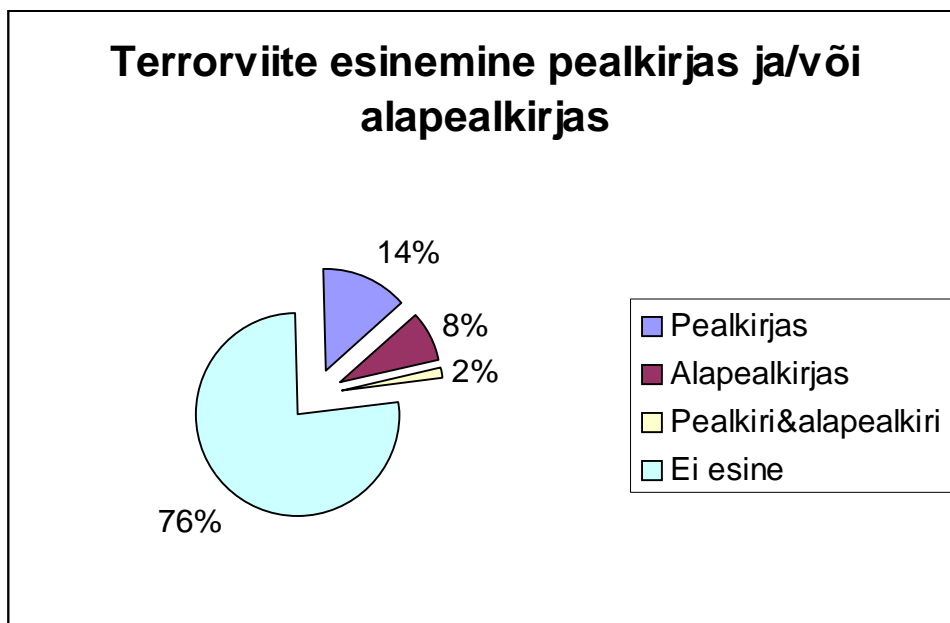
è *Leidub viiteid rahvusvahelisele terrorismi võimalusele Soomes*

Professor Pekka Aula: Internet halvimal juhul tappev relv terroristide jaoks (HS 31.10.2004)

è *Võrk loob eeldused terroristide tegevusele*

Politsei Karhu-grupp tugevneb (HS 26.3.2004)

è *Põhjuseks terrorismi tõrjumine ning organiseeritud kuritegevuse tugevnenud võtted*



Graafik 5. Terroriviite esinemine pealkirjades

3.1.3 Terrorviidete olulisus artiklis

Terroriviidet kasutati mitmes artiklis, samas uurimuse käigus selgus, et terrorism oli vähem kui pooltes artiklites põhiteemaks (46 artiklis). Terrorismi mainiti kui üht uuest ohtudest, mille vastu tuli võtta kasutusele uusi meetodeid, parandada rahvusvahelist koostööd ning seda eriti Euroopa Liidu sees. Euroopa Liidust räägiti terrorviidetega artiklites iga teises artiklis. Terrorismi kasutati seega peamiselt selgitusena uudises kirjeldatud asjale või tegevusele.

Põhiteema tähendab antud kontekstis seda, kas terrorism on oluline artikli teema suhtes või on terrorism mainitud ainult kõrvalise viitega. Terrorismi olulisus teema puhul tähendas siin seda kuivõrd terrorism oli seotud artikli põhiteemaga. 46 artikli hulka saivad need artiklid, kus terrorism esines alapealkirjas ja/või pealkirjas (terrorismi olulisus ilmneb sõna/teema paigutusest artiklis). Näitena sellest, et terroritüveline sõna esines artiklis aga polnud oluline nt artiklis *“Pakistani president saabub riigivisiidile Soome”* (HS 1.7.2004). Artikli põhiteemaks on riigivisiidist teavitamine. Terrorismi mainiti seoses riigivisiidi kõneteemadega. Terrorism polnud artikli puhul oluline kuna riigivisiidist oleks kirjutatud ka hoolimata terrorismi mainimisest. Olulisuse näitajaks olid nt terrorismivastane tegevus nt sadamates.

3.1.4 Artiklites esinevad tegelased

Artiklites esinenud põhigrupid on välja toodud järgmiselt. Ühes artiklis võis esineda rohkem kui üks tegelane. Tegelane tähendab siin artiklis aktiivses osas esinenud isikut (nt tsiteeritud tegelane või artiklis mainitud isik). Ainult ajakirjanik või uudiseagentuur esines artiklites, kus ei mainitud personaalselt kedagi (tavaliselt küsimuses lühikene uudis, kus ei kajastata kindla isiku ütlusi. Nt Euroopa Liidu istungi toimumise kohta). Antud kategooria kaudu tahtsin eristada need tegelased, kes said sõna terrorismiteemalistes artiklites. Sõnavõtu kaudu on võimalik selgitada milliste ametipositsioonide esindajad on seotud terrorismi kui riskiteguriga (kelle kaudu riskist räägitakse, risk saab agendale) ning kes saab üldse võimaluse rääkida.

TEGELASED	ESINEMISSAGEDUS	OSAKAAL
Poliitikud	100	57%
Ametivõimud, turvalisusasjatundjad	24	13%
Ajakirjanik/uudise agentuur	24	13%
Uurijad	18	10%
Islamiusulised Soomes	3	2%
Tavakodanik/muud	9	5%

Tabel 4. Artiklites esinenud tegelased

3.1.5 Ohu hinnangu esinemine

22 artiklis esines otsene hinnang terrorismiohu tõenäosusele Soomes. Otsese hinnangu all on mõeldud antud uurimuses selgesõnaliselt väljendatud arvamust terrorismiohu tõenäosusest Soomes. Hinnangu andmisega kaasneb ka terrorismi kui riskiteguri olemasolu esile toomine ning suhe kohaliku tasandiga. Riski tõenäosuse kaudu kujuneb terrorismi kui riskiteguri kohalik tähendus. Ohule hinnangu esitasid poliitikud, asjatundjad või turvalisusala esindajad. Riski määratlemine ja hindamine toimub antud juhul ühiskonna autoriteetide kaudu.

Tavakodanikel on võimalik enda arvamust avaldada nt arvamuskirjutuste kaudu. Valimi piiramiseks (valimisse ainult siseuudised) ning siin uudiste sisule keskendudes tavakodanikud eriti sõnavõttu ei saanud. Aastal 2004 ilmus lehes küll küsitluse tulemus: *“Enamik usub terroristide rünnakusse Euroopas (HS 5.4.2004)”* . Antud küsitluse tulemusi esitlevas artiklis aga ei küsitud

terroristirünnaku võimalust Soomes seega antud artikkel ei sisalda otsese terrorismiohu hinnangut Soome puhul (kuulub kategooriasse hinnangut ei esine).

Hinnang terrorismiohule Soomes	
Hinnangut terrorismiohule ei esine	107
Terrorismioht oht tõenäone	5
Terrorismioht pole tõenäone, aga sellega tuleb arvestada	16
Terrorismiohtu pole	1

Tabel 5. Hinnang terrorismiohule Soomes

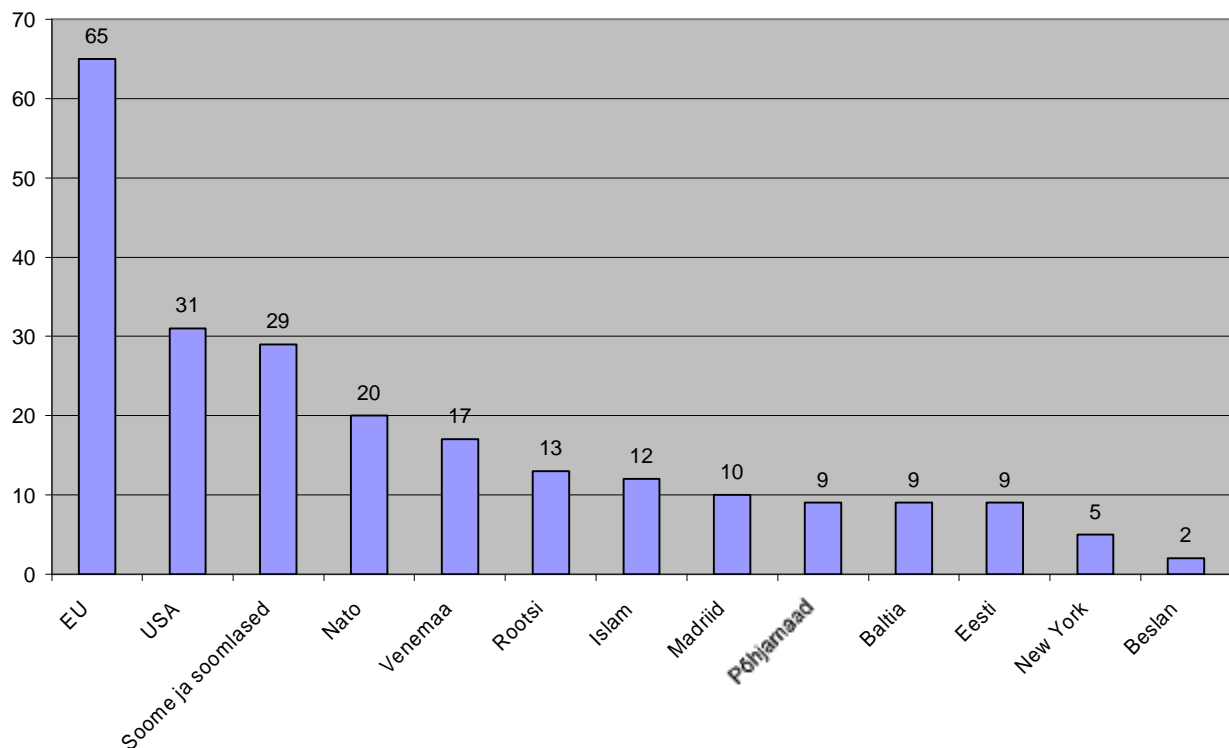
3.1.6 Võtmesõnade mainimine

Artiklites räägiti kõige rohkem Euroopa Liidust, seda mainiti 65 artiklis. Teisena mainiti Ühendriike, millest räägiti 31 artiklis. Natot mainiti 20 artiklis, Soomet ja soomlasi 29 artiklis. Soome kohta räägiti poliitikute näol seega polnud alati vajalik mainida eraldi Soomet (sellega saab seletada Soome ja soomlaste vähest mainimist). Venemaa mainiti ka päris tihti, kokku 17 artiklis.

Lähiriikidest mainiti Rootsit 13 korral. Põhjamaid ning Baltimaid mainiti mõlemaid kokku 9 artiklis. Taanit ja Norrat mainiti eraldi 8 artiklis. Eestit mainiti 9 artiklis.

Madriidist räägiti 10 korral ning Beslanist kahel (2) korral. New Yorki terrorirünnakust räägiti viies (5) artiklis. Islamist seoses terrorismiteemaga räägiti 12 artiklis. Sõnade otsimisega tahtsin selgitada milliseid tegelasi terrorismiteemaga seoses mainitakse. Euroopa Liidu mainimine igas teises artiklis võiks tuleneda sellest, et terrorismioht on keskne teema Euroopa Liidus praegu. Euroopa Liidu otsusi ja arutelu kajastades on terrorism olnud oluline teema. Lihtsustatult võib ka järeldada, et terrorismiteemalistes artiklites mainimine on seotud uute Euroopa Liidu terrorismivastase tegevusega. Huvitav on ka see, et Soome Euroopa Liidu-liikmelisus on hajutanud sise – ja välisuudiste piire. Euroopa Liidu siseasjad on paigutatud Soome siserubriiki. Terrorismirünnakutest räägiti kõige rohkem madriidi rünnakust. Beslanit mainiti siseuudistes ainult kahel korral, New Yorki WTC-rünnakust räägiti aga viiel korral. Madriidi sagedasem esinemine võib tuleneda sellest, et Euroopa Liidu liikmena oli rünnaku toimumine mõnede EL-i uue tegevuse ajendiks. EL-i asjad on ju seotud siseasjadega (mainitud siserubriigis) ning Vene asjadest räägitakse välisuudistes.

Venemaad aga mainiti 17 korral, mis võibolla on seotud rahvusvahelise koostööga terrorismitõrjumises.



Graafik 6. Võtmesõnade esinemine

3.1.7 Kontentanalüüsi järeldusi

Kui palju ning millega seoses terrorismist räägitakse?

Nagu eelnevalt sai välja toodud on terrorismiteemaliste artiklite arv tõusnud selgelt peale WTC-terrorirünnakuid. Selgelt oli näha ka antud teemal kirjutatud siseuudiste arvu tõus. Terrorismiga seoses räägiti kõige enam seoses Euroopa Liidu ühise turvalisusstrateegia ning koostööga. Turvalisusteemat saab pidada järelkult aktuaalseks ja oluliseks eriti just Euroopa Liidu kontekstis ning selle kaudu ka Soomes ja soomlaste jaoks.

Terrorism mainiti kokku 28 korda kas pealkirjas või alapealkirjas. Terrorismiteema oli aga olulise tähtsusega teema 46 artiklis. Ülejäänud artiklites oli terrorismi pigem kõrvaline teema või osa taustaandmeid.

Milliseid toimijaid artiklites esineb?

Artiklites ei domineerinud asjatundjad (turvalisuseksperdid jne.) vaid poliitilised tegelased. See tuleneb kindlasti ka Euroopa Liidu ning rahvusvaheliste kohtumistega seoses (rahvusvahelisel areenil soomlasi esindab just president, peaminister või välisminister). Sisest turvalisusest ning eraldi politsei tööst räägiti ka palju. Üllatuseks aga tavakodaniku arvamust või tavakodaniku vaatevinklist artikleid oli väga vähe. Tavakodanikku mainiti seoses Beslani koolijuhtumi leinamisega (Soomes koolilapsed, kes leinasid Beslanis surnud koolilapsi), laevareisijatena ning küsitlusest terrorirünnaku võimalusest Euroopas ning Nato-küsitluses.

Kuidas räägitakse ohust?

Terrorismist räägiti kui ohutegurist, ning eriti ühe riskitegurina laiema turvalisuse mõistes. Otsene hinnang terrorismirünnaku tõenäosusele Soomes anti 22 korral. Hinnangutes räägiti terrorismi võimalusest Soomes, mis pole aga eriti tõenäoline. Ohuga tuleb ikkagi arvestada. Kuna võtmesõnadest esinesid 'Soomes ja soomlased' otseviited ainult 29 artiklis saab öelda, et kuna 22 artiklis mainiti terrorismi ohu hinnang tõusis ohu tõenäosus ikkagi otseselt Soomest ja soomlastest rääkides esiplaanile.

3.2 Diskursuseanalüüsi põhitulemused

Tekstidest leidis mõtteline ülemdiskursus, mis ühendas kõiki artikleid. See oli turvalisuse diskursus/turvalisuse loomise diskursus. Turvalisuse säilitamise diskursus oli kõikide artiklite taustal ning teised diskursused on täpsustavad aga samas iseseisvad. Need on mingis suhtes turvalisuse säilitamise diskursusega.

Põhidiskursusena tuli välja *lääne diskursus*, mis oli kõige tugevam diskursustest. Lisaks esinesid *sõjaline diskursus*, *hoiatav diskursus* ja *ülereageerimise diskursus*. Ülereageerimise alaliigina tuli välja *salapärase terrorismi diskursus* ning *kontrolli diskursus*.

3.2.1 Lääne diskursus

Konsensus, Euroopa, lääne väärtused, solidaarsus, kohustus, koostöö vajadus. Nende komponentide esiletoomise kaudu kujuneb lääne diskursus. Lääne diskursust iseloomustab Euroopa koostöö, eriti Euroopa Liidu küsimuste kaudu. Terrorism, kui risk ohustab lääne maailma ühiseid väärtuseid. Lääs, mille moodustab Euroopa, näib homogeensena, samas teiste osapoolte kaasamine (nt osaliselt Ühendriigid) muudab läänelikkuse Soomele koormaks. Lääs esindab ka vastandit islamile. Ka Soome positsioon on muutunud: Soome neutraliteedist ja konfliktidest eemaldumisest ei piisa. Paljusid terrorismivastaseid meetodeid põhjendatakse Euroopa Liidu kaudu. Euroopa Liit toimib riske hindava organisatsioonina. Madriidi terrorirünnak puudutas kõiki liikmesriike, kuna riigid esindavad samu väärtusi. Euroopa Liidu ja Ühendriikide nõuete kaudu põhjendatakse muutusi. Poliitikute kommentaarid presenteeritakse agressiivsetena ning muutusi nõudvatena.

Diskursus näeb Euroopa Liidu esindatavaid ühiseid väärtusi: *“Liikmesriigid muuseas lubasid edendada Euroopa Liidu ja islami maailmade vahelist kommunikeerumist (26.3.2004)”* . Diskursuses moodustab Euroopa Liit oma maailma ja islam sellele vastandi. EL'i liikmelisus määratleb läänelikkust ning vastandiks on jällegi religiooni põhjal moodustunud islamimaailm. Lääne diskursust iseloomustab suures osas konsensus ja solidaarsus. Läänelikkust ning lääne väärtusi iseloomustab ka see, et abistatakse teisi.

“Me taotleme oma turvalisust ja kaitseme läänelikku vabadust, olles ehtsalt ühisrindes nendega, kes jagavad meie rahvaga samu väärtusi. Keskusta (Soome keskerakond) ja soomlaste koht on olla koos teistega (HS 5.4.2004)”.

“Terrorismivastases võitluses Soome pole kõrvaline, vaid rünnak Madriidi või New Yorki on samas rünnak meie vastu (HS 5.4.2004)”.

Lääne koostööd ei kajastata ikkagi probleemivabana. Erinevusi esineb nt Euroopa Liidu otsuste ja Soome seadusandluse vahel. Samas aga valitseb konsensus terrorismi kui reaalse ohu suhtes. Arvatakse ühiselt, et terrorismi vastu tuleb võidelda. Selles, kuidas tuleb võidelda, jaguneb lääs kaheks: euroopalikuks ja Ühendriikide väärtusmaailmaks.

“Madriidi pommirünnakud ja nende järgnenud terrorioht Euroopa Liidus sundisid liikmesriikide riigijuhte otsustama neljapäeval uute tegevuste kasuks terrorismi takistamiseks (HS 26.3.2004).

Antud näide iseloomustab seda, kuidas Euroopa Liitu nähakse ühtse toimijana: terrorioht on Euroopa Liidus mitte näiteks Euroopas. Euroopa Liit on läänelikkuse ja vabaduse kehastajaks, üheselt aktsepteeritud väärtuste kandjaks.

“Liikmesriikide riigipead said eesistujamaalt Iirimaaalt 18 lehekülge ettepanekuid turvameetodite kohta. Neid aktsepteeriti ühemeelselt (HS 26.3.2004).

Selles artiklis kajastub ka lääne diskursuse Euroopa Liidu liikmesriikide koostöö ja ühine arusaam ohu suhtes. 18 lehte ettepanekuid aktsepteeriti. Ettepanekute paljususest hoolimata tahtsid kõik riigid siduda ennast ühise eesmärgi nimel.

Lääne diskursuses on lääne riikide vahel ka erinevusi. Terroristide arvates moodustab aga lääs homogeense bloki. Läänelikkuse kaudu ka islamiusuliste teadmisi läänest peetakse valedena. Islamistide arusaam läänest põhineb valel arusaamal. Arusaam võib olla sama lihtsustatud ja stereotüüpne kui ‘meie’ lääne inimeste arusaam islamist. Läänelikkust peetakse liiga üldistavaks mõisteks Soome puhul, sest Soome on tahtnud eralduda nt oma neutraliteediga muu läänemaailma hulgast.

“Need inimesed näevad lääneriike ühe blokina nagu lääneriikidel on kombeks näha muslimimaailma ilma jaotuseta. Niisiis Soome on ka ühtlaselt osa läänest. Pole erilist tähtsust, kui palju tehakse Ühendriikidega koostööd või jäetakse tegemata (HS 10.2.2004)”.

Lääne diskursuses on toodud välja ka ootused teiste suhtes. *“Teised riigid ootavad, et Soome kindlustab, et siit ei tule tegude planeerimiskohta (HS 15.9.2004). “Ei tohi tekkida ettekujutust, et Soome oleks terroristlikke pürgimusi imev must auk”. Räägitakse ka “EL’i tasemega turvameetoditest”. Euroopa Liidu kaudu avaldatakse osaliselt survet. Euroopa Liidu tasemel nähakse turvalisusmeetodeid sobivate ja piisavatena. Ülereageerimise diskursust kasutatakse eraldamaks Ühendriikide ja Euroopa Liidu suhtumist terrorismitõrjumisesse. Hoiatava diskursuse kaudu toetatakse lääne diskursust rõhutades Soome seotust Euroopaga ning vastandatakse mõtet eralduvast Soomest. Eralduvat Soomet kasutatakse ülereageerimise diskursuses, kus Soomet näidatakse Põhjamaana, kus pole ohtusid.*

Soome neutraliteet ning tahe konfliktidesse mitte sekkuda kajastub rahustavates, kinnitavates ja toetavates lausetes: *"arglikuseks pole vajadust"*. Tekstides kajastus läänelikkuse rõhutamine, mis iseloomustab terrorismi seoseid islami ja lääne maailma vahel: *"Muslimimaailmas on Soome osa läänest samuti nagu Nato-riigidki"*. Tuleb seletada, et see konflikt ei puuduta üksnes Natoga seotud riike. Lääne diskursuse kaudu püüavad poliitikud seletada Soome uut olukorda. Lääne diskursuse kaudu Nato-liikmelisustki nähakse positiivsema võimalusena. Läänelikkusest on saanud terrorismi kaudu ühine väärtus, mida ka lääneriigid esindavad. Läänelikkusega ühendati ka vabadus ja demokraatia, mis tähendab seda, et vastane ei saa samu väärtusi omada.

Lääne diskursuse Euroopa Liidu koostöö diskursus rõhutab Liidu koostööd ning peab seda ainsaks võimaluseks, paratamatuseks. Poliitikud esinesid tugevate sõnavõttudega.

Lääne diskursuses leidub alaliik *inimõiguste diskursusest*, mis toetab lääne diskursust. Inimõiguste diskursusega väljendatakse lääneliku demokraatia väärtusi ning tehakse vahet Ühendriikide terrorismivastasel tegevusel.

"Ameeriklaste kommete vastaselt tahtsid euroopa juhid neljapäeval puutuda terrorismi tekkimise põhjustesse pehmema tegutsemisviisi kaudu pika ajaperioodi jooksul (HS 26.3.2004)."

3.2.2 Hoiatav diskursus

Hoiatav diskursus väljendub enamasti asjatundjate ja ametivõimude kaudu. Asjatundjad määratlevad ohu tõenäosust, selle suurust ning võimalikke allikaid. Hoiatavat diskursust hoiavad üleval ka terrorismi iseloomu kirjeldused ning metaforid. Hoiatava diskursuse kaudu veenavad ka poliitilised tegelased, et terrorismi risk on olemas. Hoiatav diskursus kannab endas ka terrorismi iseloomu kirjeldusi ja hoiatusi nähtuse tõelisest iseloomust. Hoiatava diskursuse kaudu argumenteeritakse ka rangemat kontrolli ühiskonnas. Hoiatava diskursuse kaudu suurendatakse vahet tavakodaniku ja asjatundja vahel (nt politsei, turvalisusspetsialistid). Inimesed võibolla ei saa aru tegelikust olukorrast, millest asjatundjatel ja ametivõimudel on rohkem informatsiooni.

Hoiatavale diskursusele tuuakse toetavaid kommentaare ka võrdluste kaudu: *"Rootsi turvalisuspolitsei jälgib olukorda hoolikalt ja on ka mures arengu pärast (HS 10.2.2004)"*. Rootsi ongi läbi aegade toiminud Soome võrdlusobjektina oluliste muutuste puhul. Meedias on tihti arutletud, kuidas referendumite puhul Rootsi tulemus mõjutab Soome tulemust, viimase näitena

eurohääletus (antud juhul kardeti, et Rootsi eurovastasus mõjutab ka Soome hääletuskäitumist, mida aga ei juhtunud). Kui Rootsi on mures, siis võib ka Soome olla ohustatud (Põhjamaade samalaadsus ja erilisus muu Euroopa/maailma suhtes).

“Soomele suunatud riinakute võimalus on väike, aga see ei tähenda, et ohtusid poleks, ütles rapordi koostanud uurija Toby Archer. Tema tuletas meelde, et ÜRO toetamisest ja Natost väljaspool püsimisest ei piisa terrorismi ohu eemaldamiseks (HS 10.2.2004).

Antud kontekstis siseturvalisuse eest vastutav siseminister Kari Rajamäki arvustab ametivõimused. Terrorismiga seotud ohtudest tuleks rohkem rääkida. Küsimuses on politsei volituste kasvatamine terrorismi tõrjumise parandamiseks. *“Tema arvates ametivõimud pole võibolla rääkinud konkreetsetest ohtudest piisavalt, ja tõi kohe paar näidet Saksas ja Britannias tõrjutud ohusituatsioonidest (HS 16.12.2004)”*. Hoiatavat diskursust kasutatakse õigustamaks rangemat kontrolli ja seadusemuudatusi.

Hoiatavale diskursusele esineb ka vastuväiteid: *“Interneti kaudu pole eelarvamustest hoolimata tehtud ühtegi terroriakti, millega oleks rünnatud ühiskondliku infrastruktuuri (HS 31.10.2004)”*. Terrorismi jõud peitubki selles, et teda on raske ette ennustada.

Terrorismi riski suurendavad tehnilised võimalused. *“Internet on modernse tehnoloogilise e-terrorismi kasvupinnaks, sest selle kaudu saadav tähelepanu teeb üksikud terroriteod nähtavaks. Lai avalikkus toimib justkui terrorismi turunduskanalina, arutles Aula (HS 31.10.2004)”*.

“Soomel on siiamaani vedanud, aga ohtu tuleb tõsiselt suhtuda. Oht on reaalne ja võib konkreetseks muutuda paari interneti klõpsuga” (HS 31.10.2004).

3.2.3 Sõjaline diskursus

Terrorismiteema puhul sõjalise retoorika kasutamine osutus tüüpiliseks. Terrorismivastane võitlus moodustas sõjaolukorra, kus on selge vastasseis. Sõjaline diskursus näitab terrorismiohtu kui riigi julgeoleku ohtu. Terrorismivastane võitlus näib meediatekstides asjatundjate ja ajakirjanike vahendatuna uue sõjalise tegutsemisviisina. Sõjalise retoorika kasutamine õigustab ka riigi ja ametivõimude asjatundja ja võimu kasutamise positsiooni. Sõjalise diskursuse üheks jooneks on igasuguste vahendite lubamine.

"Vanhanen kaitseb tuliselt rahvusvahelist koostööd (HS 5.4.2004)" pealkirjale järgneb alapealkiri: *"Peaministri arvates on kõik vahendid lubatud terrorismi tõrjumisel"*.

Sõjalises diskursuses on sõnavõttud karmid ning jõulised: *Matti Vanhanen pidas pühapäevaõhtul seni ajani kõige tugevasõnalisema kõne rahvusvahelisemaks muutumisest ja rahvusvahelisest koostööst Soome igasuguse eristumise ning kõrvale suundumise vastu (HS 5.4.2004)"*.

Ajakirjandus peab sõjalise diskursuse kasutamist üllatuslikuks ning selliseks, mis kaldub kuidagi kõrvale tavapärastest poliitilistest ütlustest. Sõjalist diskursust iseloomustavad ebatavalise olukorra ning Soome positsiooni ohustamine: *"Me ei vaata kõrvalt kui rahu on ohustatud (HS 5.4.2004)*. Kasutusel on ka verbid nagu *"õhutada"* ja *"kaitseme"*. Peaministri Matti Vanhase kõne oli suunatud *"oma jõukudele"*. Sõjalist diskursust kritiseeritakse ka iseloomustades Vanhase kõnet *"tulihiingeliseks deklaratsiooniks"*. Sõjalise diskursuse üheks jooneks on ka Nato liikmelisusest rääkimine. Soomes on üldiselt suhtunud tõrjuvalt Natosse. Soomes tahetakse püsida konfliktidest väljaspool. Sõjalises kõneviisis tehakse aga vahe Natoga: *"Ühte kohta aga Soome pole ikkagi minemas (HS 5.4.2004)"*. Sõjalist kõneviisi rõhutavad ajakirjaniku kommentaarid, et *"Vanhanen esines keset sügavaimat Lõuna-Põhjanmaad"* ning et Vanhase suust pole sellist harjutud kuulma. Ka *"kõne pidamiskoht oli üllatav, aga täpselt kaalutletud"*.

"Armee raketid abiks terrorismi tõrjumisel (HS 8.10.2004)" -pealkiri räägib sõjaliste vahendite kasutamisest terrorismi vastu. *"Kõvad sõjalised jõuvahendid"* räägivad terrorismitõrjumiseks valmistumisest kui sõtta minekust. Terrorismist räägitakse ka kui *"uuest asümmeetrilisest sõjavormist"*.

"Uutmoodi sõda seab uuttüüpi tingimusi ka sõjaluurele. Mustandi järgi tuleb sel olla edaspidigi suunatud just nimelt sõjaväele mitte tsiviilisikutele".

3.2.4 Ülereageerimise diskursus

Ülereageerimise diskursus kajastab reaktsiooni terrorismitõrjumise kontrollinõuetele. Riski minimaliseeritakse ning nõutud kontrollimeetodeid peetakse ülereageerimisena. See diskursus on vastandiks hoiatavale diskursusele. Ülereageerimise rõhutamisega tugevdavad asjatundjad ja

ametivõimud oma asjatundlikkust ja võimupositsiooni kohalikul tasandil. Antud diskursuse kaudu põhjendatakse kohaliku riski hinnangu sobivust.

"Siamaani me ei ole saanud vihjeid sellest, et kellelgi teisel oleks mingit sellist informatsiooni, mille põhjal võiks hakata tegutsema mingite mõistlike turvalisusmeetmete alusel, ütleb Supo turvalisusüksuse juht Paavo Selin. Selin imestab Ühendriikide põhjusi hoiatada terrorirünnaku ohust just nimelt Baltimaades ja Põhjamaades" (HS 2.11.2004).

Ülereageerimise diskursuse kaudu ametivõimud eraldavad Soome ülemaailmsest terrorismivastasest võitlusest (mida esindavad Ühendriigid) ning põhjendab kohaliku tasandi ehk Soome eripära. Soomes pole vajadust ülepaisutatud tõrjumismeetodite kasutamiseks. Diskursus edastab mõistlikku suhtumist terrorismi ohtu. Samas püütakse tugevdada oma asjatundja positsiooni kohalikul tasandil.

"Ühistranspordiga tegelevates soome ettevõtetes on hoiatus võetud vastu jahedalt. Ka VR ja Lennuamet usaldavad politseiga koostatud olukorrahinnangut.Turvajuhi Jukka Airakkala järgi lennunduse ohutustaset pole vaja tõsta, sest ohtu pole olnud võimalik konkretiseerida (HS 2.11.2004)".

Ülereageerimise rõhutamise abil õigustatakse kohalikku teadmist ja asjatundlikkust. Seda kinnitavad teised osapooled, kes ka usaldavad ehk seega osutavad oma sõltuvusele ametivõimust. Ülereageerimise diskursus viib asjatundja positsiooni väljaspoolset (väljaspool Soomet, Ühendriikide puhul ka väljaspool Euroopat) tegutsejalt ning erinevate osapoolte kommentaaride abil tugevdatakse kohalikke teadmisi ja oskusi.

Selin näeb, et suurt avalikkust hoiatatakse ja selle abi palutakse alles siis, kui miski muu ei aita. Terrorismi tõrjumine kuulub ametivõimude kompetentsi (HS 2.11.2004)". Diskursuses rõhutatakse ametivõimude võimu turvalisusküsimustes ning tahetakse säilitada otsustusvõimet oma riigi asjade üle. Soome kontekstis toodetakse ametivõimude sõnul turvalisus ametivõimude poolt ning ohu paisutamine vähendab turvalisust.

Artiklis *"Laevad ja sadamad alustasid terrorismitõrjumist (HS 27.1.2004)"* räägitakse ka ülereageerimisest, mis pärineb Ühendriikidest: *"Terroritõrjumise taustal on septembri 11. päeva rünnakud aastal 2001. Ühendriigid hullusis ja hakkasid ühe vastastegevusena avaldama survet ÜRO-le alluvale Rahvusvahelisele merendusorganisatsioonile IMO-le".*

Ülereageerimist iseloomustavad erinevad äkiliste liigutuste kirjeldused, mis on osa ka salapärase terrorismi aladiskursust. Äkilisusest räägivad tõrjumismeetodite kirjeldused nagu "hüplik turvatase" ja "nupule vajutamine".

"Andersin näitab paberit, kus on suurendatud kaks põhisätet. Ühes öeldakse, et toimingud peavad olema suhtes ohuga: Lappeenranta pole Tel Aviv ning mitte isegi Fortumi õlisadam (HS 27.1.2004)". Turvalisuse tagamine on oluline ka äritegevusele, reisijad peavad tundma end reisides turvaliselt. Nt Tallinki tegevdirektor ütleb: "Minu personaalne arvamus on, et see on asjata ameeriklaste poolt suureks puhutud, Tallinki tegevdirektor põrutab (HS 27.1.2004). / Laevafirmana Tallink loomulikult teeb, mida nõutakse".

Ülereageerimise aladiskursustena on ka **kontrolli ja salapärase terrorismi** diskursused. Need on mõlemad osa ülereageerimise diskursust.

3.2.5 Salapärase terrorism

Artiklites leidis salapärase ja põnevuse tekitamisele viitav stiil terrorismist ja terroristide tekitatud ohust rääkides. Salapärasusest räägivad ka terrorismi salajased tõrjumisvahendid. Salapärasusega ajakirjanikud kritiseerivad terrorismitõrjumisega kaasnenud meetodeid ning teisalt jälle kirjutustes hoitakse ametivõimude privileegitud positsiooni turvalisusteabe suhtes.

Salapärasus on seotud ka islamiusu eksootikaga. Salapärase terrorismi diskursuses uutest terrorismitõrjumise vahenditest räägiti justkui põnevuse tekitamise abil. Põnevuse tekitamist ja salapärasust võib pidada üheks ironiseerivaks kõneviisiks, millega väljendatakse suhtumist uutesse kontrollimeetoditesse. Salapärasuse mõte kandub nii uute meetodite kasutusele võtu kui turvalisusasjatundjate kaudu. Salapärast terrorismi ohtu või riski olemasolu ei püüta elimineerida vaid pigem imestatakse uusi kasutusele võetud kontrollimeetodeid.

Salapärase terrorismi diskursus tähendab eriti ajakirjanike edastatud pilti terrorismist ja kaudu avaneb vaade terrorismivastasele võitlusele kui "kassi ja hiire-mängule", kus salajaste vahendite abil püütakse teisest kavalam olla. Salapärasusele viitab terroristide tundmatu asukoht.

Salapärase terrorismi diskursuse puhul ka otsitavad terroristid on "kahtlased isikud".

“Üksuse pealik, ülemkomissar Pekka Höök otseselt ei ütle millisest tehnikast on küsimus, et vastaspool ei loeks seda lehest (HS 26.3.2004).

Salapärasust vähendatakse mõnel korral kui sõna saavad Soomes elavad kurdid. Islamiusulised esitatakse diskursuses väljaspoolsetena ja eraldi osana Soome ühiskonda. Nad esindavad võimalikku terrorismi ohtu. Ohu korral anti mõnele kurdidele sõnavõtt, et leida kinnitust või eitust ohu suhtes. Terrorismi ja terroristide erinevus tehakse ka rääkides sadama turvakontrollist.

Healootuseneem, Biskaialaht või Harmaja, ükskõik millal juuli esimesest edasi: Ahtris lehvis Soome lipp, kaanel mustahabemega mees kaevab oma portfelist munakujulise eseme. Kuski laevas salajane nupp vajub põhja. Turu merepäästkeskuse ekraanile ilmub punane kast. Kõlab riivatu hää: terrorioht. Piirivalve edastab teate siseministeeriumi politseijaoskonda ja kaitsepolitseile, ja kui alarm pärineb Harmajalt, siis ka Helsingi politseijaama. Teade läheb ka meresõiduametile ja tollile. Politsei haarab juhtimise enda kätte: laeva turvatase esimesest otse kolmandasse astmesse. Samal hetkel merevalve valmidusüksus kihutab hambuni relvastatuna ja politsei volitustega juba Harmaja poole. Seni kuni tuleb käsk stop: mees alustas ainult oma lõunasööki (HS 27.1.2004)”.

Põnevust ja salapärasust näitavad sõnakasutused nagu ”avaldatakse” ja ”kahtlased isikud”.

”Valitsuse nõukogu turvalisusjuhina Sonninen teab ohtudest ja turvalisusriskidest palju sellist mida suurim osa tänavatallajatest ei saa kunagi teada(HS ”.

Tehakse suur vahe tavakodaniku ja nende vahel, kellel on õigus turvalisusinformatsioonile. Eraldamist lisab ajakirjaniku kolmanda isiku kasutamine: ”Kas turvalisusjuhil endal on turvaline tunne Soomes? On, ta vastab hetkegi kahtlemata”.

3.2.6 Kontrolli diskursus

Kontrolli diskursus näitab terrorismi riski kontrolli erinevate rangete meetodite abil. Kontroll toimib vastastikuselt vabadusele ja avatud ühiskonnale. Kontrolli aladiskursuses räägitakse kontrollimeetoditest: kasutusele võeti looma metaforid (karja märgistamine) ”laevad saavad külge põletusmärgi”, ”keegi (reisijatest) pole perutanud aedade vahel” või ”lähiaegadel Silja Line võtab

kasutusele tõkkerihmad, mille abil reisijaid saab aedikutesse eraldada". Kontrollile vastandub praegune situatsioon, kus *"reisijad tunglevad ühe värava ees (HS 2.7.2004)"*.

Kontrolli diskursus näitab uusi meetodeid, mis vastanduvad varem isenesest võetavale vabadusele. *"Esimese muutusega võib reisija põrgata kokku registreerimisel (HS 1.7.2004)"*. Ajakirjanikud edastasid oma kirjeldustega uusi kontrollimeetodeid vabadust ja loomulikkust maha suruvatena. Looma metaforide kaudu võrdlustatakse inimesed karjaga, mida suunatakse ning ohjeldatakse kõrgemalt poolt.

Kontrolli diskursust kasutasid just ajakirjanikud. Antud diskursus rõhutab inimlikkuse taltsutamist koos terrorismi taltsutamisega. Kontrolli diskursusega oli seotud ka maailma kirjeldamine kaootilisena, kus varitseb terrorism. Terrorismi kirjeldati tihti haiguste metaforide läbi: *"Terrorism on maailma vähk", "maailma kriisikolletes"*.

Terrorism kui stabiilsuse rikkuja maailmas. Terrorismist räägitakse ka kui mingist pahast, mis *"määratseb õiges maailmas"*. Kodust ja moest jutustavas artikli pealkirjale *"Kodust ja riidetest õhkub nüüd harmooniat"* järgnes alapealkiri: *"Trendibüroo: terrorismi ja haiguste eest tahetakse põgeneda"*. Terrorismist räägitakse kui idüllisest rikkujast millestki, mis on tunginenud inimeste normaalsesse ellu. Artiklis öeldakse: *"Kui terrorism ja haigused määratlevad õiges maailmas, otsitakse igatsetud ideaalmaailma harmooniat ja vaikust riietumisest ja kodust"*. Terrorism on harmoonia rikkuja. Lisaks mainitakse, et *"kodu on endisest tähtsam põgenemiskoht"*. Artiklis mainib ajakirjanik terrorismi kui midagi, mis on paratamatult olemas ning, mille eest tuleb põgeneda. See, et kodu toimib põgenemiskohana, iseloomustab terrorismiohtu just kui avalike kohtade ohustajana.

"Merelgi miski pole nagu enne.../..merede vabadus on pandud lukkude taha terrorismi kartuses" (HS 22.7.2004).

4 JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Idee lõputööks sündis terrorismiteema suure meediakajastuse kaudu. Terrorism kui nähtus on huvitav võibolla just eelkõige oma äärmuslikkuse pärast. Meediatekstide uurimine tundus loogiline, kuna selle kaudu pärines suurim osa informatsioonist. Pärast Madridi terroristirünnakuid sai terrorismiohust konkreetsem risk Euroopas ning selle kaudu ka kohalikul tasandil. Otsustasingi hakata uurima terrorismi kui riski Soome tasandil.

Otsustasin hakata uurima Soome riiklikus ajalehes Helsingin Sanomates aastal 2004 ilmunud artikleid. Peale aktuaalsuse eeldasin, et möödunud aasta sündmused on tõstnud arutelude hulka uusi teemasid. Madridi terroristirünnak tõi uut tüüpi terrorismi Euroopasse, Beslani terroristirünnak koolile tõstatas ka küsimusi terrorismi tekke põhjustest ning terrorismi tõrjumisest. Ka Soome ärimeeste mõrv Iraagis tõi terrorismiohu Soome kohalikule tasandile.

Madridi terroristirünnak märtsis 2004 näitas, et Soome pole edaspidi Euroopa või maailma muredest ja probleemidest puutumatu. Soome on samamoodi vastutav ning tagajärgedest puudutatud kui teised riigidki. Euroopa Liit ning Ühendriigid on olnud uute turvalisusmeetodite tugevdajateks ning algatajateks. Euroopa Liiduga seoses räägiti terrorismist (ohust ning ohu tõrjumisest) selgelt kõige rohkem. Palju räägiti Euroopa uuest turvalisusstrateegiast, mis sai pärast Madridi terroristirünnakuid eriti aktuaalseks. Terrorismi ohule on reageeritud tugeva tegevusega nii uute strateegiate loomise kui konkreetsete meetodite kasutuselevõtu suhtes.

Suurenenud terrorismioht tõstatas ka Soomes arutelu võimaliku Nato-liikmelisuse üle. Nato-liikmelisus on olnud tundlik teema Soomes läbi aegade, Soomes on tahetud kinni pidada oma eristaatusest ning hoiduda neutraliteedi ning liitumatusel abil konfliktidest eemal. Nato vastasuse üks põhiargumentidest on olnud lepingu 5. artikkel, kus võimalik sõjaline rünnak ühte riiki kohustaks teisi liikmesriike pakkuma oma abi.

Oluline uurimistulemus oli Euroopa Liidu-teemaliste uudiste suur osakaal. Euroopa Liidu liikmelisus on muutnud sise- ja välisuudiste piire hägusamaks. Euroopa asjadest on saanud Soome siseasjad. Terrorismist on saanud konkreetne ja aktuaalne riskitegur Euroopa piires ning EL on hakanud selle vastu võitlema. Suur teema kajastus näitab riski tõusmist konkreetsete sündmuste tagajärjel agendale. Sellest kuidas uue riskiteguriga toime tulle valitseb erinevaid nägemusi.

Helsingin Sanomates kirjutati aasta 2004 jooksul kokku 957 artiklit, kus mainiti sõna 'terrorism' ning 1541 artiklis mainiti terror-tüveline sõna. Võrdluseks võib tuua nt. Postimehe – lehes mainiti 2004. aastal sõna 'terrorism' 422 artiklis.

Antud töö lähtepunktiks oli terrorismiteema uurimine. Ulrich Becki ja Anthony Giddensi ühiskonnakäsitlused olid üheks töö teoreetilisteks aluseks. Mõlema arvates on riskide tähtsus ühiskonnas kasvanud ning samas suurenenud ka ebakindlus. Beck nimetab riskiühiskonnaks ühiskonda, kus riskid on saanud inimelu domineerivateks. Ühiskond toodab ise riske ning peab püüdma neid ka minimaliseerida. Nagu varem mainitud, puhtast riskiühiskonda ei eksisteeri, samas Becki järgi ühiskond on selle poole teel. Giddens rõhutas asjatundlikkuse tähtsuse kasvu ning asjatundlikkuse mõiste kontekstisõltuvust. Giddens kasutas terminit riskikliima, millega ta seletas seda keskkonda, kus indiviid elab. Elu koosneb riskide ehk ebakindlusega koos eksisteerimisest.

Riski mõiste on seega ka vahend, millega ebakindlust organiseeritakse. Risk muutub selle tunnistamise kaudu riskiga toimetuleku vahendiks. Riski võib nimetada mõisteks, mille abil püütakse kohaneda ebakindluse ja teadmise tekitatud konfliktiga. Riskiga seondub mõte juhuslikkusest: maailmas on teatud määral alati ebakindlust ning sellega tuleb õppida elama, ebakindlust aktsepteerima.

Ulrich Beck on uurinud tehnoloogilisi ja keskkonna riske. Terrorism on tõusnud üheks uueks globaalseks riskiteguriks, millega tuleb riikidel arvestada. Kui Beck räägib sellest, kuidas ühiskond ise riske toodab ning, kuidas riske pole võimalik vältida, kuna riske tekitavad nt ühiskonna tegevuseks vajalikud tegurid. Taolisi tegureid on nt tuumajaamad ja tehnoloogilised lahendused. Terrorism on oma loomult mitmetahuline risk, kuna terrorismi kui vahendi tagajärjena on võimalik kahjustada riigile hädavajalikku infrastruktuuri. Lisaks otsestele inimohvritele, on võimalik terrorismiga tekitada kahju ka keskkonnale.

Järgmiselt arutlen veel uuringu tulemusi uurimisküsimuste valguses:

Kuidas käsitletakse Helsingin Sanomate siseuudistes terrorismi kui ohtu?

Terrorismist on kirjutatud 2001. aastast alates palju. Eriti siseuudiste suhtes on arv selgelt tõusnud. Sellest saab järeldada ka antud teema olulisust kohalikus kontekstis. Terrorismi mainiti 129 artiklis.

Sellest räägiti enamasti Euroopa Liiduga seoses, mis näitab teema olulisust Euroopa kontekstis. Palju räägiti ka transpordist ja liiklusest, mis osutab valdkondadele, kus terrorismitõrjumise uusi meetodeid on võetud kasutusele. Terrorismiteemal said kõige rohkem sõna poliitikud, nad esindasid umbes poolt kõikide esinenud tegelaste hulgas. Tavakodanikud said vaid harva sõna. Terrorismi ohu tõenäosust Soomes mainiti artiklites 22 korral. Peamiseks hinnanguks oli see, et otsest ohtu pole, aga ohuga tuleb arvestada. Artiklites mainiti Euroopa Liitu ja Euroopa koostööd u. Poolte artiklite puhul. Seega sai turvalisusteema agendale just Euroopa Liidu konteksti läbi.

Kuidas terrorismitemaatilistes artiklites taastoodetakse turvalisust?

Terrorism kujutab endas ohtu lääneliku maailma väärtustele. Diskursuste kaudu moodustab läänelik maailm suhteliselt ühtse piirkonna, kus eriti Euroopa Liidu liikmesriigid jagavad ühist arusaama terrorismi ohu olemasolust. Madriidi terrorirünnak oli rünnak ka 'meie' suunas, läänelikkus tähendab ka teise aitamist ning solidaarsuse näitamist. *Lääne diskursus* väljendas tipp-poliitikute näol Soome seotust Euroopaga. Terrorismi ohu suhtes ei saa Soome olla neutraalne.

Sõjaline diskursus kajastas terrorismi tekitatud ohtu sõjalisena, mistõttu ka vastasmeetodid peaksid olema jõulised ja võimsad. Sõjalise ohu defineerimisega kaitseministeerium ja kindralid argumenteerisid kaitseväge osatähtsust terrorismi tõrjumisel.

Hoiatav diskursus kajastas terrorismi ohu tõenäosust ka Soomes: otsest ohtu pole, aga sellega tuleb arvestada. Ohu tõenäosust põhjendati nt Rootsi kaudu, keda Soomel on läbi aegade olnud kombeks kasutada mõõdupuuna. Terrorismiga seotud kontroll ohustab ka vabadust ja ühiskonna avatust. Võrdluskohana kasutati naaberriike, kes jagavad samasugust väärtusmaailma nii ühiskonnakorralduse kui julgeolekupoliitika poolest. Lääne diskursuses poliitikud argumenteerisid uute kontrollimeetodite kasutuselevõtu ühise strateegia raames. Soomest võiks saada terroristliku tegevuse planeerimispaik kui turvalisusmeetodid pole Euroopa Liidu tasemel. Poliitikud kasutasid hoiatavat diskursust, et põhjendada uusi seadusemuudatusi ja kontrolli tugevdamist. Teisalt jällegi terrorismiohtu peeti ülereageerimiseks – Soome pole USA. Turvalisusmeetodeid peeti liialduseks, üldiselt Ühendriikide poolelt. *Ülereageerimise diskursust* kasutasid nt liiklusvahendite esindajad, kelle jaoks turvatuse tunne vähendaks reisijate arvu. Seega on antud diskursuse kasutamisele ka majanduslikud põhjused.

Ülereageerimise diskursus kajastas ka ironiseerivat suhtumist uutesse kontrollivahenditesse. Ajakirjanikud kasutasid artiklites salapärase terrorismi kõneviisi. Salapärane terrorism tuli välja normaalse olukorra üleminekul eriolukorrale: turvataseme hüppelise vahetumisega. *Salapärane diskursus* kirjeldas huvitavalt tavainimeste jälgimist, kuna nemad võivad osutada ohtlikeks terroristideks. Sadamakontrollis kontrolliti ka ainult nõ kahtlaseid isikuid. Salapärane terrorism näitas terrorismitõrjumisvahendeid ka salapärastena, tõmmati selge piir tavakodaniku ja asjatundja vahele. Turvalisusasjatundjal on terrorismi salapärasuse tõttu privileegitud juurdepääs salajasele informatsioonile. Seega peab tavakodanik usaldama asjatundjat. Diskursuses kajastasid ametivõimud ja nt reisibüroode turvalisusasjatundjad, et turvalisuse tunne tuleneb just turvalisuse tootmise nähtamatusest. Ametivõimude ja turvalisusasjatundjad argumenteerisid oma õigust teabe varjamiseks ja salajaspidamiseks turvalisuse suurendamise nimel. On parem, et tavakodanik ei tea turvakontrollist, siis ei saa ka terroristid nendest teada. Turvakontrolli nähtavus loob turvatusetunnet. Tavakodanikul tuleks usaldada kohalikke ametivõimuseid ning loota nende varjatud turvasüsteemidele.

Kontrolli diskursuse läbi kajastati terrorismi tõrjumist peale terrorismi taltsutamise ka inimloomu taltsutavana. Kontrolli diskursust kasutasid ajakirjanikud kirjeldades uusi meetodeid, millega inimesi jälgitakse ja kontrollitakse. Kontrolli diskursuse sisu edastasid looma – ja karjametaforad ja sõnastused.

Riskiühiskonna mõiste toimib hästi indiviidi keskkonna seletajana. Keskpunkti sattub just riski ja ühiskonna vaheline suhe. Meedia jälgimisel on võimalik selgitada millised riskid on ühiskonnas tähtsustatud ning kuidas nende kontrollimise kaudu toodetakse turvalisust.

Terrorismi kui tegevuse tasandil räägiti terrorismi suurendavatest ohu teguritest ning ka vajalikest kontrollimeetoditest. Uued volitused ning seadusandluse uuendamine terrorismivastases töös olid ka põhiteemaks mitmes artiklis. Oluline oli ka riikidevaheline koostöö, Euroopa Liidu sisene kontroll ning eriti Euroopa Liidu välispiir. Euroopa Liidust räägiti pooltes artiklites, mis näitab teema seonduvust rohkem EL-ga kui Soomega (nt Soomet ja soomlasi mainiti eraldi ainult 29 korda). Tegevuse tasandil räägiti terrorismitõrjumisest ning seda kajastati turvalisusega tegelevate ametivõimude kaudu ja poliitikuid otse tsiteerides.

Soome vaatepunktist oluline on just ohu distants. Artiklites esines elemente, mis viisid ohu vahest kaugemale ning tõid siis jälle lähemale. Kaugemat ohtu iseloomustasid terrorismioht globaalse,

piire ületava ohuna. Ohu teguriteks olid just Ühendriikide tegevus, Nato-liikmelisus. Ohtu tõi jälle Soomele lähemale Soomes elavatest vähemustest rääkimine või nt e-terrorism, mis tooks Soome taolises infotehnoloogia-riigis uusi probleeme.

Peale Euroopa Liidu, Nato ja Ühendriikide oli Soome puhul oluline Venemaa roll ning Venemaast räägiti kokku 17 artiklis. Soome julgeolekupoliitikat on varem määratletud just Venemaalt tuleneva ohu kaudu. Terrorismiteemalistes artiklites räägiti terrorismiohu suurenemisest seoses Euroopa Liidu piiridega, Venemaa piirist räägiti mitmel korral, mis on loogiline kuna Soome jagab Venemaaga ühist piiri ning Venemaalt tulevad ohud puudutavad otseselt Soomet. Peale Venemaa mainiti ka Türgi võimalikku liitumist Euroopa Liiduga. Türgi liitumist peeti terrorismi ohu suurendajaks. Piiripunktide kontrolli kaudu püüti terroristidest ja terrorismist jagu saada. Uurimuse käigus tõusis kontroll selgelt esile. Turvalisuses on ju küsimus kontrollist ja regulatsioonist.

Globaliseerumine ning Euroopa Liidu moodustatud ühine ilma piirideta elamispiind on teinud ka ohtudest kõiki puudutavad asjad. Tehnoloogia on vähendanud või pigem isegi eemaldanud barjäärid ning vahemaad ja teinud maailmast kõikide jaoks ühise mänguväljaku. Siin tuleks aga mainida, et maailma ebavõrdsest arengust tulenevalt on globaalse välja viljad jäänud ainult väheste kätte. Nende samade käes aga peaks olema ka vastutus. Globaalne tegevuspind on jäänud seega privileegitud riikide käsutusse. Koos uue laia tegevuspinnaga on ka ilmunud uut tüüpi ohtusid. Terrorismi võib nimetada uueks ohuks, mis suutis lääneriike tõeliselt üllatada. Terrorism seab ka teised valdkonnad ohtu: üllatusliku rünnakuga võib kahjustada riigi infrastruktuuri.

Uuringu tulemusena selgus, et terrorismiteemast on kirjutatud viimastel aastatel rohkem kui enne 2001. aasta terrorirünnakuid. Terrorismiteema oli 90ndatel väga harva siseuudiste teemaks. Aastal 2004 ilmunud terrorismiteemalised siseuudised olid seotud selgelt kõige rohkem Euroopa Liiduga, teisena tulid transpordi ja liiklusega seotud artiklid ning kolmandaks oli terrorismiteema seotud politsei ja sisese turvalisusega. Turvalisusteema sai põhiliselt agendale seega Euroopa Liidu tegevuse kaudu. Euroopa Liidu liikmelisus on muutnud Euroopa Liidu asjad Soome siseasjadeks ehk muutnud sise – ja välisuudiste piire hägusamaks.

Terrorismiteema on huvitav just oma üllatuslikkuse tõttu. Artiklite ajaline orientatsioon oli praeguses hetkes, räägiti küll tegevusplaanidest ja nende graafikust aga tulevikuvaadet nt Soome ühiskonnast ei antud. Terrorismi kui riski käsitleti aktuaalse probleemina, mille suhtes tuli praegu

tegutseda. Poliitikute arvates valikut ei ole: *Soome on osa läänest ning tal tuleb osaleda läänelike väärtuste kaitsmises*”.

Läänelikkus oli ka probleemiks: islam on läänemaailma vastu ning seetõttu tuleb olla valmis terrorismiohuks. Tuleb valida kahe põhisuuna vahel: Euroopa Liidu ja Ühendriikide tegutsemisviisi vahel. Ühendriike iseloomustavad kõvakäelisemad tõrjumismeetodid. Sõjalise diskursuse kasutajad nagu Soome kaitseministeerium ja kindralid näevad uut olukorda asümmeetrilise sõjasituatsioonina. Sõja diskursust kasutasid ka mõned poliitikud, et rõhutada eriolukorda ja seda, et riigi rahu tuleb kaitsta.

Ebakindlast ja muutuvast maailmast rääkivates artiklites esinenud stabiilsuse ja turva otsingud. Tõelises maailmas märatsesid haigused ja terrorism ning stabiilsust ja harmooniat otsiti nt moekaupadest. Võibolla toodab praegune ühiskond toodete abil turvalisust, pakkudes shoppamise abil võimalusi nt eskapismiks.

Beck räägib sellest, et riskiühiskond toodab ise riske ning püüab seejärel neid valitseda. Antud juhul nt lääne diskursus ei kritiseerinud enda tegevust vaid eelkõige tulenes terrorismirisk läänest väljaspoolt ehk ebaõnnestunud riikidest. Lääs nägi enda võimuses olevat ka terrorismitõrjumise, ennast ei nähtud põhjusena.

Meediatekstide põhjal selgus, et turvalisuse tootmine toimub ühiskonna nähtava pinna all: mida märkamatum seda turvalisem. Turvatunne kujuneb suhtes indiviidi usaldusse riiki ja asjatundlikkusesse. Artiklid olid ka muutuse, uue aja näitajaid: ei valitse ühist arusaama õigete meetodite suhtes. Huvitav oli ka ajakirjanike kasutatud põnevuse loomise stiil terrorismitõrjumise kirjeldustes. Uurimuse tulemustest saab järeldada, et valitseb ebaselgus ja eriarvamused õigete ja eriti vajalike tegevusmeetodite suhtes. Osaliselt terrorismivastast võitlust seletatakse Euroopa Liidu poolt tuleneva surve all või Soome solidaarsuse näitajana teiste riikide suhtes. Teisalt jällegi ametivõimud ja uurijad räägivad riskist ning õhutavad pöörama sellele tähelepanu. Ajakirjanike toon terrorismivastaste meetodite suhtes oli pigem negatiivne kui neutraalne. Uusi vahendeid ajakirjanikud kirjeldasid liialdamise ja isegi põnevuse kaudu. Põnevuse tekitamine viitab minu arvates sellele, et terrorismioht Soomes on liialdatud ning uued meetodid meenutavad neid, mida filmides oleme harjunud nägema. Põnevus ja salapärasus on ironiseerivad stiilid, millega rõhutatakse liialdust. Salapärasus ja põnevust võib ka seostada terrorismi esindama eksootikaga. Terrorismitõrjumise artiklites esines väga vähe tavakodanikke. Uued turvalisusmeetodid

puudutavad indiviidi aga sõna said põhiliselt vaid need, kellel oli teadmisi terrorismi või terrorismi tõrjumise suhtes. Põhiliselt said sõna tipppoliitikud nagu peaminister Matti Vanhanen ja siseminister Kari Rajamäki.

Kui heaoluühiskonda iseloomustab riigi hoolitsus, riskiühiskonnas hoolitsust ja turvatunnet loovad asjatundjasüsteemid. Uurimuse tulemuste põhjal võib järeldada, et Soome on murrangulises olukorras. Turvalisusteema puhul oluliseks moodustus tavakodanike hoidmine antud küsimustest eraldatuna võimalikult kaua.

Terrorismi oleks huvitav uurida edasi, võttes näiteks aluseks juhtkirjad ja arvamuskirjad, mis esindavad valitsevaid väärtushinnanguid. Riskide temaatika põhjal oleks huvitav uurida nt keskkonnatemaatikat Eesti kontekstis, kus roheline mõtlemine on alles lapse kingades. Keskkonna riskide arutelu meedias ning nt Kyoto lepingu kontekst oleksid huvitavaid suundi edasiseks uurimiseks. Terrorismiteema puhul võiks uurida lisaks tekstidele ka visuaalseid elemente. Eriti huvitav oleks uurida nõ e-terrorismi ja üldiselt terrorismi esindatud ohtu ühiskonna tehnoloogilisele küljele.

Riskide olemasolu ei saa eitada. Tähtsaks osutub see, kuidas riskidest räägitakse ja, kes riske esile tõstab. Riskide puhul on kerkinud esile ka riskide majanduslik kasulikkus. Riskide olemasolu või nende tähelepanu pööramine ja selle kaudu nende tähtsustamine on mõnede äri. Milleeniumi vahetumisel tõusis tehnoloogiliste teadmiste väärtus, sest aasta 2000 vahetudes kardeti just seda, et arvutisüsteemid kukuvad kokku.

Tulles tagasi Becki ja Giddensi ühiskonnakäsitluste juurde tuleb mainida, et paralleele saab uurimustulemustest tuletada. Uurimuse kaudu tuli välja erinevate osapoolte vaheline võitlus selle üle, kelle tõlgendus ohust saab määravaks. Eriti suur vahe oli Ühendriikide ja Soome asjatundjate vahel. Riskide lokaalset hinnangut püüti näidata adekvaatsemana. Samas aga asjatundjate sõnul turvalisus kujuneb selle kaudu, et turvalisusmeetodid pole märgatavad. Võibolla on osapooltel erinev arusaam turvalisusest. Üks usub efektiivsuse näitamisest ning teise arvates turvalisust luuakse just nähtamatu abi kaudu.

KOKKUVÕTE

Käesolev bakaleureusetöö uuris terrorismiteemat ning selle ilminguid meedia kajastuses. Lähtepunktiks oli konstruktivistlik arusaam meediast kui sotsiaalse tegelikkuse loojast. Lähenesin terrorismiteemale riski aspektist ning toetusin eeskätt Ulrich Becki riskiühiskonna käsitlusele ning lisaks ka Anthony Giddensi käsitlusele ja Risto Eräsaari riski iseloomu kirjeldustele. Uurimuse jaoks oli oluline ka selgitada riskide globaalset ja kohalikku konteksti. Selleks kasutasin ka Sitra (The Finnish National Fund for Research and Development) avaldatud uurimusi riskidest. Oma uurimustöös tahtsin selgitada kuidas terrorismi käsitletakse Helsingin Sanomates ning kuidas turvalisust taastoodetakse. Kuna tahtsin uurida terrorismiteemat kohalikus kontekstis piirdusin oma analüüsis Helsingin Sanomates aastal 2004 ilmunud artiklitega.

Uuringu andmestiku moodustasid Helsingin Sanomates aastal 2004 ilmunud terrorismiteemalised siseuudised (N=129), kus esines kas artikli pealkirjas või sisus terror-tüveline sõna. Uurimismeetoditeks olid kombineeritud sisuanalüüs ja diskursusanalüüs. Kombineeritud sisuanalüüsi abil uuriti artiklites esinenud manifestseid omadusi nagu artikli pealkiri, põhiteema, põhitegelased, terrorismi olulisust artikli teema suhtes ja terrorismi ohu hinnanguid. Osaliselt olid moodustatud valmis kategooriad, mille abil materjali uuriti ning osaliselt kasutasin artiklite uurimisel avatud kodeeringut. Avatud kodeeringu abil moodustasin hiljem laiemad teemaderingid. Sisuanalüüs moodustas ka aluse diskursuseanalüüsile. Sisuanalüüsi abil välja sõelutud artiklid (N=46), kus terrorism oli artikli puhul oluliseks temaks, said diskursusanalüüsi andmestikuks.

Terrorismiteema esines kõige rohkem seoses Euroopa Liiduga. Euroopa Liitu mainiti pooltes artiklites. Terrorismiohust Soome suhtes räägiti viiendikus artiklitest. Peamiseks hinnanguks oli see, et otsest ohtu ei ole, aga sellega tuleb arvestada.

Diskursusanalüüsi tulemusena selgusid peamised diskursused: *Lääne diskursus ja sõjaline diskursus, hoiatav diskursus ja ülereageerimise diskursus*. Mainitud diskursusepaare võib pidada üldjoontes üksteise vastanditeks. Lääne diskursus kajastus poliitikute kaudu, kus põhiliseks ohuks oli Euroopa Liidu läänelike väärtuste ohustamine. Ühiseid väärtusi tuleb ka kaitsta ühiselt. Läänelikkuses tehti vahet ka euroopaliku pehmema vaate ja Ühendriikide suhtumise puhul. Sõjaline diskursus pidas terrorismi uueks asümmeetrilise sõja vormiks, kus ka vastumeetmed peaksid olema sõjalised. Hoiatavale diskursusele vastandus ülereageerimise diskursus.

SUMMARY

The purpose of this research was to study terrorism and its outcome in media. One of the starting points was the constructive understanding of media as the creator of social reality. The author relied mainly on Ulrich Beck's theory of risk society, on Anthony Giddens explanation of risk and on Risto Eräsaari's descriptions on the nature of the risk. It was also important for the study to explain the global and local context of the risk. For that, the author used the research work about risks from Sitra (The Finnish National Fund for Research and Development). In her research, the author wished to explain the outcome of terrorism as a risk factor in the country (Finland) context.

Since the authors purpose was to observe terrorism in the local context, she limited her research with the articles published in the newspaper Helsingin Sanomat in the year 2004. The sample consists of articles, where the word terror- occurred in the headline or in article text. The aim of the author was to find out, how many articles have been written about the named subject, what kind of main topics occur, who are the main speakers in the articles, how important is terrorism as a topic in those articles, how is talked about threat and security and what kind of position Finland holds against the probability of terrorism threat.

The data for the research comes from the articles published in Helsingin Sanomat in 2004 (N=129), where the word terror occurred in the headline or in the article itself. Combined content analysis and discourse analysis were used as tools for research. Through the combined content analysis such manifest characteristics as the articles headline, main topic, main characters, the importance of terrorism as a topic for the article and the evaluations of threat were observed. Partly readymade categories were used, through which the material was analysed, open coding was also used to deal with the material. Later on the wider topic circled were formed on the basis of open coding. Content analysis formed the starting point for the discourse analysis. The articles chosen through content analysis (N=46), where terrorism was an important topic of the article formed the data for the discourse analysis.

As a result of the discourse analysis the main discourses came visible: The West discourse and the war discourse, warning discourse and the overreacting discourse. The mentioned pairs of discourse can be generally taken as opposites to each other. The west discourse finds its way to the paper

through the politicians. Terrorism posed a threat for the (European Unions) western values. In western picture a line was drawn between the soft standpoints of the west and United States views. The war discourse regarded terrorism as the new asymmetrical form of war, where the counteractions are also military. The warning discourse showed that one must taken terrorism as a threat in account also in Finland. The overreacting discourse brought out, that precaution methods should be in balance with the reality of the danger - Finland in not the United States.

Key words: terrorism, risk society, content analysis, discourse analysis

KIRJANDUS

Ahponen, Pirkkoliisa (1997). Riskikirja. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopistopaino.

Alasuutari, Pertti (1994). Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Anttonen, Pertti (1996). Myyttiset uhkakuvat ja puolustuseetos Suomen ja suomalaisuuden konstituoinnissa. Elektroloristi 2/1996. www.joensuu.fi/~loristi/2_96/ant296.html: vaadatud mai, 2005.

Archer, Toby (2004). International terrorism and Finland. Espoo: Otamedia Oy.

Askelmerkit tulevaisuuteen Suomi2015 loppuraportti (2003). Sitra. Helsinki: Edita Prima Oy.

Beck, Ulrich & Giddens, Anthony & Lash, Scott (1995). Nykyajan jäljillä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Beck, Ulrich (1990). Riskiyhteiskunnan vastamyrryt. Tampere: Vastapaino.

Beck, Ulrich (1992). Risk society. London: Sage Publications Ltd.

Buzan, Barry (1991). People, states and fear. New York: Harvester Wheatsheaf.

Chomsky, Noam (1989). The culture of terrorism. London: Pluto Press.

Eriksson, Johan & Noreen, Erik (2002). Setting the agenda of threats: an explanatory model. Uppsala research papers, no.6: www.pcr.uu.se/publications/UPRP_pdf/uprp_no_6.pdf: vaadatud mais, 2005.

Eräsaari, Risto (2002). Kuinka turvaton on riittävän turvallinen? Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Fairclough, Norman (1997). Miten media puhuu. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Fiske, John (1993). Merkkien kieli. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Gleitman, Henry & Fridlund, Alan J. & Reisberg, Daniel (1998). Psychology. New York etc: W.W. Norton & Company, Inc.

Hall, Stuart (1999). Identiteetti. Tampere: Vastapaino.

Harle, Vilho & Moisio, Sami (2000). Missä on Suomi?. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1999). Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino.
- Kalmus, Veronika (2004). Meedia ja kommunikation tutkimismenetelmät kursusemateriaali. www.jrnl.ut.ee/MKUM: vaadatud aprill, 2005.
- Kauppi, Anna (2002). Uutisen uudet vaatteet. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Kempf, Wilhelm & Luostarinen, Heikki (2002). Journalism and the new world order Vol. II. Göteborg: Nordicom.
- Kunelius, Risto (2003). Viestinnän vallassa. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Kuutti, Heikki (1994). Journalistiikan sanasto. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Lahti, Vesa-Matti (1998). Riskiyhteiskunta vesilasissa. Helsinki: Yliopistopaino.
- Laitinen, Kari. Valtapolitiikan ajattomuus – maailmanpolitiikan tulkintoja 11.9 jälkeen.
- Malkki, Leena (2003). Loengumateriaali. Helsingin Yliopisto. www.valt.helsinki.fi/staff/lvsalmin/kvpol_ajankoht_kys_Malkki-luento2.htm: vaadatud mai, 2005.
- McQuail, Denis (2000). Massikommunikationsteoriad. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
- Nohrstedt, Stig & Ottosen Rune (2001). Journalism and the new world order vol 1.
- Nokkala, Arto (2001). Laajeneva sotilaspolitiikka. Tampere: Rauhan – ja konfliktitutkimuskeskus no.94.
- Nykysuomen sanakirja (1979). Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.
- Okkonen, Antero (1986). Toimittajantyö. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Pietikäinen, Sari (2000). Discourses of differentiation: ethnic representation in newspaper text. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Pietilä, Veikko (1969). Johdatusta sisällön erittelyyn. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Pipes, Daniel (2004). They're terrorist not activists. New York Sun 7/11/2004. www.danielpipes.org/article/2101: vaadatud aprillis, 2005.
- Pyszczynski, Tom & Solomon, Sheldon & Greenberg, Jeff (2003). In the wake of 9/11 The psychology of terror. Washington: American Psychological Association.
- Riskien hallinta Suomessa (2002). Sitra. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Räikkönen, Timo (2002). Riskien hallinnan kehityskaari ja vaikuttavuusarviointi. Espoo: Otamedia oy.
- Räikkönen, Timo & Rouhiainen, Veikko (2003). Riskienhallinnan muutosvoimat. Espoo: Otamedia Oy.

Schmid, Alex & De Graaf, Jenny (1982). Violence as communication. London etc: Sage publications Ltd.

Schudson, Michael & Manoff, Robert K (1986). Reading the news. Mississauga: Random House of Canada.

Sederberg, Peter C. (1989). Terrorist myths illusion, rhetoric, and reality. New Jersey: Prentice Hall.

Suomi muutosten edellä (2001). Sitra. Kuopio: Kevama Oy.

Vehmas, Raino (1970). Lehdistöoppi. Porvoo: WSOY.

Visuri, Pekka (2001). Maailmanpolitiikan muutos ja Suomi. Vantaa: Yliopistopaino.

Väliaverronen, Esa (1996). Ympäristöuhkan anatomia. Tampere: Tampereen Yliopisto.

LISAD 1

Helsingin Sanomate siseuudised 1.1.2004-31.12.2004 "terror-tüve" esinemise alusel

"Työryhmä esittää poliisille taas uusia valtuuksia" 17.1.2004
"Pelkäisimmekö sarsia, syöpää vai nuorisoa? 19.1.2004
"Suomessa ei innostuttu ehdotuksesta yhdistää EU ja NATO" 20.1.2004
"Supon Paavo Selin: Tilaisuus tekee varkaan" 27.1.2004
"Kolme turvatasoa" 27.1.2004
"Laivat ja satamat aloittavat heinäkuussa terrorintorjunnan" 27.1.2004
"Hallituksen kanta Natoon valmistuu vasta syksyksi" 29.1.2004
"Koti ja vaatteet henkivät nyt harmoniaa" 30.1.2004
"Puolustusministeriön Ahola: EU:n kriisinhallinta vaatii ammattisotilaita" 31.1.2004
"Suomi ja terrorismi" 10.2.2004
"Tutkija: Suomen oltava valppaana kansainvälisen terrorismin suhteen" 10.2.2004
"Joka kymmenes rahanpesuilmotus menee esitutkintaan" 13.2.2004
"Euroopan turvallisuusstrategia" 26.2.2004
"Vihreätä turvallisuuspolitiikkaa" 1.3.2004
"Vihreät: Itsenäisen päätöksenteon säilyttävä turvallisuuspolitiikassa" 1.3.2004
"Suomelta veisi neljä vuotta saavuttaa Nato-kelpoisuus" 2.3.2004
"Biotunnisteet passeihin aikaisintaan ensi keväänä" 5.3.2004
"Liittoutumaton, mutta ei puolueeton maa" 12.3.2004
"Suomi kohentaa turvavalmiutta rautateillä ja bussiliikenteessä" 13.3.2004
"Alpo Rusi harkitsisi EU:n tiedustelulaitoksen perustamista" 15.3.2004
"Sdp: Nato-jäsenyys on vaihtoehto Suomelle" 15.3.2004
"Suomi ei kannata erillistä Euroopan tiedustelupalvelua" 17.3.2004
"Vanhanen tapaa virkaveljiään Vlnassa" 18.3.2004
"Halonen EU-huippukokoukseen" 20.3.2004
"Kauppi ei kannata uutta terrorismivirkkaa" 21.3.2004
"Huumeiden torjunnasta terrorismin kimppuun" 22.3.2004
"Paavo Selin haluaa löytää terroristit ja heidän tukijansa" 22.3.2004
"Skp:n Hakanen vaatii irtautumaan USA:n terrorismin-vastaisesta sodasta" 22.3.2004
"Suomalaismiehet ammuttiin Irakissa moottoritiellä auton takapenkille" 23.3.2004
"Halonen Madridin terrori-iskun uhrien muistotilaisuuteen" 24.3.2004
"Nokia käytti länsimaisia palkkasotilaita" 24.3.2004
"Suomella entiset tavoitteet Brysselin huippukokouksessa" 25.3.2004
"Terroriuhka johtamassa EU:ssa kaikkien puhelutietojen tarkkailuun" 26.3.2004
"Poliisin Karhu-ryhmä vahvistuu" 26.3.2004
"EU:n solidaarisuus-lauseke voi vaatia lain muutoksen Suomessa" 26.3.2004
"Terroriuhka johtamassa EU:ssa kaikkien puhelutietojen tarkkailuun" 26.3.2004
"Eurooppa käärmehajhdissa" 27.3.2004
"Vasemistoliitto: EU-johtajat unohtivat työllisyyden terrorismin varjolla" 28.3.2004
"Siimes:Jaakonsaari vetää vahvasti Nato-kampanjaa" 29.3.2004
"Terroristien pysäyttämisessä sallitaan pian tykit ja ohjuukset" 31.3.2004
"Europarlamentti vastustaa matkustajatietojen luovutusta USA:han" 1.4.2004
"Erityisosaamista virka-apuna" 2.4.2004
"Vanhanen puolusti tulisesti kansainvälistä yhteistyötä" 5.4.2004
"Enemmistö uskoo terroristien iskevän Eurooppaan" 5.4.2004
"Professori Martikainen: puolueet taas laistamassa eurovaaleista" 6.4.2004
"Finnair alkaa koota lisätietoja matkustajista syksyllä" 7.4.2004
"Suomalaista erikojoukkoa kaavaillaan myös Naton käyttöön" 7.4.2004
"Hägglund arvioi EU:n ja Naton sulautuvan yhteen Euroopassa" 9.4.2004
"Puolustuselonteon pohjaksi sotilaallinen liittoutumattomuus" 16.4.2004
"Teekkarit kehittävät suojan luoteja ja sirpaleita vastaan" 24.4.2004

"Kristillisdemokraatit ehdottavat kansanäänestystä EU:n perustuslaista" 25.4.2004

"Kaaosta halvalla" 1.5.2004

"Poliisi haluaa laventaa oikeuttaan dna-testeihin" 4.5.2004

"Stasin tiedustelussa Suomelle haitallisinta tietovuoto KGB:lle" 6.5.2004

"Ennen oli perusteluna sota, nyt terrorismi ja rikokset" 7.5.2004

"Nimetön todistelu pudotetaan pois poliisilakiehdotuksesta" 7.5.2004

"Paavo Lipponen: Liittoutumattomuus pelkkänä oppina ei toimi" 7.5.2004

"EU-ehdokkaat toivovat Euroopasta vastavoimaa Yhdysvalloille" 18.5.2004

"Tuomioja: Colin Powellin tapaamisessa ei ongelmia" 27.5.2004

"Tuomioja ja Powell uskovat uuteen Irak-päätöslauselmaan" 27.5.2004

"Sdp ja Keskusta eri linjoilla Turkin EU-jäsenyydestä" 1.6.2004

"Tuomioja: Yhdysvallat nyt myönteisempi yhteistyölle" 1.6.2004

"Enemmistö suomalaisista haluaa vastedes oman vahvan armeijan" 3.6.2004

"Euroopan idea ja Suomen etu" 9.6.2004

"Halonen toivoo EU:hun pohjoismaista kriminaalipolitiikkaa" 11.6.2004

"Mepit eivät veisi Suomea Natoon" 21.6.2004

"Pakistanin presidentti saapuu valtiovierailulle Suomeen" 1.7.2004

"Satamat alkavat tehdä matkustajille satunnaisia turvatarkastuksia" 1.7.2004

"Matkustajat suhtautuvat tyynesti merenkulun uusiin turvamääräyksiin" 2.7.2004

"Pakistan haluaa tiivistää kauppasuhteita Suomen kanssa" 7.7.2004

"Rajavartiolaitos haluaa lisää valtuuksia ja tehtäviä" 17.7.2004

"Venäjä vaihtaa varusmiehet ammattivartiijoihin rajalla" 21.7.2004

"Kari kuljettaa ekstraraskasta" 22.7.2004

"Interpolin tiedossa ei ole uhkia Ateenaa vastaan" 27.7.2004

"Rajamäki tuo sisäisen turvallisuuden asiat budjettineuvotteluihin" 28.7.2004

"VM leikkasi MM-kisojen turvallisuusrahoja" 31.7.2004

"Fjodorov: Suomi Ahtisaaren-Lipposen linjalla" 5.8.2004

"Poliisit haluavat itselleen erityiskorvauksen yleisurheilun MM-kisojen töistä" 26.8.2004

"Vanhanen ei ota kantaa onko Supolla valtionjohdon luottamus" 27.8.2004

"Kenraalit nopeuttaisivat puolustusyhteistyötä" 27.8.2004

"Suomi haluaa nopeuttaa vankien siirtoa kotimaahan" 28.8.2004

"Sisäministeriö valvoo" 31.8.2004

"Nappeja, aitoja ja kameroita" 31.8.2004

"Sasi esittää uutta valvontaelintä arvioimaan Supon toimia" 6.9.2004

"Turvallisuuspoliisi tarvitsee laintuntijan" 8.9.2004

"Lipponen esitti eduskunnan suruvalittelut Beslanin terrori-iskusta" 9.9.2004

"Terrorismiyksikön päällikkö muuttaisi Supon turvallisuuspalveluksi" 9.9.2004

"Halosen ehdokaskanta ehkä vasta ensi vuonna" 12.9.2004

"Valtioneuvoston turvallisuuspäällikkö haluaa parempaa tiedustelua" 13.9.2004

"Rajamäki: puhelinkuuntelu-oikeuden laajennus pian eduskuntaan" 15.9.2004

"Kouluissa muistettiin Beslanin uhreja" 15.9.2004

"Tampereen klubi pohtii demokratian edellytyksiä" 21.9.2004

"Vanhanen: Venäjän demokratiakehitys sen oma asia" 21.9.2004

"Ahtisaari: Valtion rakentaminen vaatii idean, rahaa ja aikaa" 22.9.2004

"Sisäisen turvallisuuden ohjelman hinta 150 miljoonaa neljässä vuodessa" 23.9.2004

"Maan turvallisuutta parannetaan monivuotisella ohjelmalla" 24.9.2004

"Turvallisuuden uhat" 24.9.2004

"Selonteon linjauksia" 25.9.2004

"Estonia-turma toi matkustajalautoille terästä, tekniikkaa ja koulutusta" 28.9.2004

"Eduskunta kaipaa selkeämpää ihmisoikeuspolitiikkaa" 8.10.2004

"Armeijan ohjukset avuksi terrorismin torjunnassa" 8.10.2004

"Tshetsheenikapinallisten sivustot avautuivat Soneran palvelujen kautta" 9.10.2004

"Venäjän ulkoministeri vaati Suomea sulkemaan kapinasivut" 12.10.2004

"Yle: Suomeen pimeää rahaa äri-islamilaisten solulle" 16.10.2004

"Valta ei tuo aina vastuuta" 16.10.2004

"Supo suhtautuu varauksin uusiin terrorismitietoihin" 17.10.2004

"Turvatarkastukset alkaneet satamissa" 21.10.2004

"Halonen puolusti Tokiossa YK:ta ja naisten tasa-arvoa" 23.10.2004

"Viestintävaliokunta: Teletunnistetietojen tallentamisvelvoite ylimitoitettu" 29.10.2004

"Professori Pekka Aula: Internet pahimmillaan tappava ase terroristeille" 31.10.2004

"Sähköpostien salaaminen yleistyy tietovuotopelkojen vuoksi" 31.10.2004

"Lisää turvatarkastuksia" 2.11.2004
"Supo kummeksui USA:n terrorivaroitusta" 2.11.2004
"Vanhanen rauhoitteli kansalaisia" 2.11.2004
"Halonen: Ahvenanmaan asemaan ei tulossa muutoksia" 2.11.2004
"Norjan suurlähetystö Latviassa avataan taas" 3.11.2004
"Vanhanen: Puolustusselonteossa on erittäin selkeä visio" 12.11.2004
"Vanhanen haluaa väljentää Suomen rauhanturvalakia" 17.11.2004
"Cronberg haluaa eduskunnasta EU-joukkojen viimeisen lukon" 22.11.2004
"Hallituksen linja taistelujoukkoihin on muuttunut" 27.11.2004
"Pohjanmaan tilalliset yrittivät turhaan EY-tuomioistuimeen" 27.11.2004
"Päivi Räsänen: Halosen varovaisuus viisautta" 5.12.2004
"Supo ennakoi ongelmia Suomen Venäjän rajalla" 9.12.2004
"Poliisille lisää valtuuksia puheluiden kuunteluun" 10.12.2004
"Vihreät torjuivat poliisien valtuuksien kasvattamisen" 16.12.2004
"Enemmistö kannattaa liittoutumattomuutta" 16.12.2004
"Puolustusvaliokunta hyväksymässä EU-mandaatin" 16.12.2004
"Gaddafi vertasi Turkia EU:ssa Troijan hevoseen" 17.12.2004
"Tuomioja: USA ei toimi oikeusvaltion tavoin" 24.12.2004

LISAD 2

Kontentanalüüsi kodeerimistabeli näidis

KOOD	KUUPÄEV	PEALKIRI:
1	17.2004	<i>Työryhmä esittää poliisille taas uusia valtuuksia</i>

Terrorism pealkirjas	Terrorismi tähtsus artiklis	Põhitegelased
<i>0</i>	<i>1</i>	<i>Siseminister/-ministeerium</i>

Artikli põhiteema	Muud märkused
<i>Uued volitused, seadusandlus</i>	

Hinnang ohule	turvalisustegurid	ohutegurid
<i>2</i>	<i>Uued volitused,kontroll</i>	<i>Puudulik seadusandlus</i>

EU	Na	USA	FIN	SK	Ro	No	Ta	B	Ee	Lä	Le	Mad	Bes	NYC	Isl
			<i>x</i>												<i>x</i>

1. Kood

2. Kuupäev

3. Pealkiri

4. Terrorism pealkirjas: 0 ei esine pealkirjas ega alapealkirjas
1 esineb pealkirjas
2 esineb alapealkirjas
3 esineb pealkirjas ning alapealkirjas

5. Terrorismi tähtsus pealkirjas: 0 pole oluline seoses sisuga

1 terrorismiteema artikli suhtes oluline

5. Põhitegelased: märkida artiklis kõnelevad/tsiteeritud tegelased

6. Artikli põhiteema: märkida vabas vormis artikli põhiteema (ainult üks, kõige tugevam)

7. Hinnang ohule: 0 Ei esine hinnangut

1 Ohu tõenäosus suur Soomes

2 Oht tõenäoline, arvestatav Soomes

3 Oht pole tõenäoline aga sellega tuleb arvestada

4 Soomes ei ole terrorismi ohtu

9. Milliseid riike/osapooli mainitakse seoses terrorismiprobleemiga? (võtmesõnadeks EL, Nato, Ühendriigid, Põhjamaad, Rootsi, Norra, Taani, Baltimaad, Eesti; Läti, Leedu, Madriid, Beslan, New Yorki terrorirünnak, Soome ja soomlased, islam-): märkida x-tähega kui teema on mainitud